

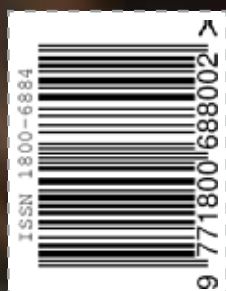
BEZBJEDNOST

Jun 2016 • Br.10 • Godina IV

MAGAZIN

www.ascg.me

MIGRACIJE KAO SAVREMENI IZAZOVI EVROATLANTIZMA

REFORMA POLICIJE:
IZAZOVI I
OČEKIVANJA

HOTEL SPLENDID BEČIĆI

MONTENEGRO STARS HOTEL GROUP

**MAGAZIN
BEZBJEDNOST**

Izdavač
Atlantski savez Crne Gore

Osnivač i direktor
Savo Kentera

Glavni i odgovorni urednik
Savo Kentera

Redakcija
**Teodora Gilić
Nataša Glogovac
Iva Mihailović**

Uređivački odbor
**Savo Kentera
Dragan Samardžić
Adis Balota**

Olivera Injac

**Amadeo Watkins
Dragan Simeunović**

Prevod
**Nataša Glogovac
Đovana Elezović**

Tehnički urednik
Budimir Bukilić

Fotografije
Aleksandar Jaredić

IVPE

Slaven Vilus

Arhiva Magazina Bezbjednost
Ministrastvo odbrane Crne Gore

REUTERS

Shutterstock

nato.int

Sekretar redakcije
Teodora Gilić

Tel/fax:

+382 (0)20 51 08 06

+382 (0)20 51 08 07

e-mail:
office@ascg.me

**DOBROVOLJNO
SLUŽENJE
VOJNOG ROKA
– REALNOST ILI
FIKCIJA**

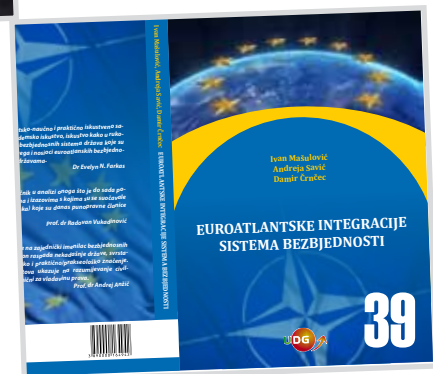
**POSTIGNUTO
DOSTA, ALI
PRAVI POSAO
TEK SLIJEDI**

**SRBIJA TEŠKO
BALANSIRA
IZMEĐU NATO I
RUSIJE**

**IZAZOVI
UKRAJINSKOG
DRUŠTVA**

**EUROATLANTSKE
INTEGRACIJE
SISTEMA
BEZBJEDNOSTI**

GOVOR NA OTVARANJU ŠESTOG 2BS FORUMA, MAJ 2016. GODINE DR SAVO KENTERA, PREDsjedNIK ATLANTSKOG SAVEZA CRNE GORE

Dragi prijatelji,

Dobro došli na šesti To Be Secure Forum. Prošle godine imali smo povod da proslavimo mali jubilej, odnosno pet godina postojanja Foruma. Ove godine slavimo jedan mnogo značajniji jubilej, a to je 10 godina od obnove crnogorske nezavisnosti. Obnovili smo crnogorsku nezavisnost jer smo vjerovali, bili istrajni, mudri i hrabri da spoznamo i priznamo da je jedina prava i uspješna budućnost Crne Gore kao nezavisne i demokratske države, te članice prestižnih evropskih i euroatlanskih organizacija, NATO i EU. Crnogorska nezavisnost je obnovljena na uvjerenju da kao samostalna država možemo mnogo kvalitetnije doprinijeti životu građana CG, ali i odnosu sa susjedima, kao i široj međunarodnoj zajednici, što se i potvrdilo u prvim godinama nakon obnove nezavisnosti.

Za samo deset godina, možemo sa ponosom istaći da smo za ovaj kratak period, gledano očima istorije, postigli izuzetno mnogo, a najbitnije, svakako je okretanje i usvajanje zapadnoevropskih civilizacijskih vrijednosti kao što su demokratija, vladavina prava, sloboda mišljenja i pravo na izbor.

Forme ponašanja i prepoznavanja trebaju kraće vrijeme da se primijene i usvoje. Istinska promjena sistema vrijednosti traži vrijeme, posvećenost, istrajnost i strateški pristup. Nije ni lako ni jednostavno istinski usvojiti vrijednosti kao što su sloboda mišljenja i pravo na izbor, naročito u zemljama u kojima vjekovima neko misli umjesto vas, i vaše najvažnije životne izbore radi neko drugi. U krivoj promjeni, sloboda u jednom trenutku može biti izazov sa kojim se ne može svako ponijeti. Međutim, kada se jednom donese odluka i krene u promjene, povratka nazad nema. Prošlost postoji samo u istorijskim knjigama. Članstvom u NATO, a sutra i u EU, Crna Gora je izabrala jedan sasvim novi put, opredjeljena da svoju budućnost gradi zajedno sa svim ostalim državama razvijenog, demokratskog, zapadnog svijeta. Crne Gora želi da nastavi ovim putem, uvažavajući sve principe demokratskog društva, ali isto tako vodeći računa o sopstvenim specifičnostima i svemu onom što nas razlikuje od tradicionalno velikih i starih demokratija.

Svjesni smo mi u Crnoj Gori svoje veličine, te da kao članica NATO nećemo mnogo doprinijeti Alijansi u broju vojnika, naoružanju i opremi, ali smo isto tako vrlo dobro svjesni

Legitimno je pravo svake države da vodi računa o svojim nacionalnim interesima, ali isto tako moramo znati da ako se nacionalni interesi dokazuju i jačaju mržnjom prema drugima, onda imamo jednu veoma opasnu situaciju koja može dovesti do urušavanja čitavog sistema kako na nacionalnom tako i na mnogo širem nivou.

Imamo zajedničke neprijatelje i jedino zajedničkim naporima, jasnom strategijom i njenom uspješnom implementacijom možemo računati na pobjedu. Svako odugovlačenje, neodlučnost i popuštanje dovešće samo do još većeg slabljenja demokratskog svijeta. Svi oni koji se predstavljaju demokratama i žele da uvjere ostale da poštuju ljudska prava, zalažu se za slobodu medija, vladavinu prava, te borbu protiv organizovanog kriminala i korpucije, moraće to da pokažu i u praksi. Ne možemo samo sjedjeti skrštenih ruku i posmatrati šta se dešava oko nas, a da ne reagujemo. Mi smo ti koji moramo mijenjati stvari i mi smo ta promjena koju svi očekuju.

Nužne su nove ideje i vjera u višu stvar kojoj moramo stremiti. Ovo je jedini način da se održi Evropa jakom i bude sposobna da se upusti u koštac sa mnogo ozbiljnijim problemima. Novi veliki izazov je pred Evropom i svijetom. I baš kao što je kroz istoriju, Evropa više puta uspijevala da zaustavi razne najezde, ekstremizme i radikalne pokrete, moraće i ovoga puta naći adekvatan odgovor. Taj odgovor može i mora biti efikasan, energičan i bez oklijevanja. Ne možemo dozvoliti da znamo ko su potencijalne prijetnje za naše društvo a da ništa ne preduzimamo sem kada se nešto desi. U isto vrijeme, u jednom ovakvom stanju ne smijemo upasti u zamku da postanemo sopstveni zatvorenici, kao što je i sam Ajzenhaauer lijepo primjetio: Ako želiš potpunu bezbjednost idi u zatvor. Tamo će te hraniti, odjevati, pružiti ljekarsku pomoć i sl... Jedino što će ti nedostajati je sloboda”.

I na kraju da se vratimo ponovo na Crnu Goru na moment. Kao što sam i rekao, naša snaga i doprinos ogledaju se u ukazanom povjerenju. Crna Gora je primjer nekim drugim zemljama koje žele postati dio NATO i EU, kako jedna mala zemlja, koja još uvijek prolazi kroz period tranzicije, kada postoji snažna politička volja, kada se naporno radi na ispunjavanju partnerskih ciljeva, ali prije svega kada se zaista vjeruje u ono čemu stremite, da je sve moguće i da ništa nije nedostižno. Treba imati hrabrosti i podignute glave koračati svakog dana naprijed. Jer “Mnogo je bolje odvažiti se na velike stvari, ostvariti slavne pobjede uprkos neuspjehu na putu ka njima, nego se izjednačiti sa onima sa slabim duhom koji niti puno uživaju niti stradaju, jer žive u sivoj zoni koja ne poznaje ni pobjede ni poraze.” Želim vam kvalitetne panele i još bolju diskusiju, a nadasve da ovih dana uživate u ljepotama Budve i Crne Gore.

da svih 28 država članica mogu u potpunosti računati na nas i imati povjerenje koje ni u jednom trenutku neće biti dovedeno u pitanje, a to je ono što je bitno. Istorija nas prepoznaje po čojstvu i junaštvu, i krajnje je vrijeme da se vratimo svojim temeljnim vrijednostima i ojačamo ih po svim strukturama našeg društva, jer kao da su se pogubile u poslednje vrijeme. I nije ovo samo slučaj sa CG, već i sa mnogim drugim zemljama, što možemo vidjeti i na osnovu posljednjih dešavanja u značajnom broju evropskih država. Jedna mnogo dublja kriza od migrantske potresa čitavu Evropu ovih dana, a to je kriza identiteta, moralno posrnuće koje prijeti da uništi sve ono što je vjekovima stvarano. Naravno, ovako nešto se mora zaustaviti što prije, a najbolji način za to je čini mi se pokazivanje jedinstva i dijeljenje zajedničkih vrijednosti, ali i obaveza sa svojim prijateljima, komšijama i partnerima. Samo ujedinjeni i zajedničkim djelovanjem, potpunim povjerenjem, bez skrivenih namjera i sebičnih razmišljanja možemo ojačati ono što je poljuljano i vratiti nadu budućim generacijama da neće morati živjeti u gorem svijetu od onog u kome su živjeli njihovi preci.

ATLANTSKI SAVEZ CRNE GORE ODRŽAO OKRUGLI STO POVODOM OBILJEŽAVANJA NATO DANA

Na okruglom stolu pod nazivom „Perspektiva Vojske Crne Gore u okviru NATO“, dr Savo Kentera je najavio da će se Atlantski savez Crne Gore ubuduće zalagati za ponovno uvođenje vojnog roka na dobrovoljnoj osnovi.

Atlantski savez Crne Gore je uz podršku NATO i Komunikacionog tima Savjeta za članstvo u NATO 4. aprila 2016. organizovao okrugli sto pod nazivom „Perspektiva Vojske

Crne Gore u okviru NATO“. Cilj okruglog stola je bio da okupi relevantne vojne i političke aktere, kao i eksperte iz zemlje i inostranstva, kako bi govorili o daljim koracima Crne Gore i njenih oružanih snaga, važnih za integraciju u NATO. Vodila se i konstruktivna diskusija o reformi Vojske Crne Gore i predstavljena su iskustva crnogorske Vojske i drugih zemalja u NATO operacijama.

U okviru okruglog stola, Atlantski savez Crne Gore predstavio je istraživanje javnog mnjenja pod nazivom „Stavovi građana o služenju vojnog roka u Crnoj Gori“. Uzimajući u obzir rezultate istraživanja, Atlantski savez Crne Gore se zalaže za uvođenje dobrovoljnog služenja vojnog roka u trajanju od minimum tri mjeseca kako bi se podigla svijest mladih ljudi o osnovnim moralnim i ljudskim vrijednostima koje proizilaze iz jednog takvog iskustva, među kojima su red, disciplina, poštovanje državnih simbola i razvijanje patriotizma i sl. Takođe, mladi ljudi bi ponovo bili u prilici da se kroz obuku osposobe za djelovanje u vanrednim situacijama, kao i da nakon savladane obuke dobiju priliku da se zaposle u bezbjednosnim strukturama Crne Gore, ukoliko to žele. Sa druge strane, Ministarstvo odbrane odnosno

Vojska Crne Gore bi stvorile kvalitetnu bazu iz koje bi mogli regrutovati kadrove na osnovu procjena koje su se radile tokom trajanja obuke a ne putem intervjuja kao što je to sada slučaj.

Predsjednik Atlantskog saveza, dr Savo Kentera, istakao je da bi to bila odlična mogućnost za stvaranje neophodne vojne rezerve, kao i da bi predstavljalo sjajnu priliku da mladi ljudi pronađu zaposlenje u strukturama bezbjednosti.

ODRŽAN ŠESTI 2BS FORUM U BUDVI

Ovogodišnji Forum je naročito značajan jer se održao u ključnom trenutku za Crnu Goru, s obzirom da je dobila pozivnicu da se pridruži Alijansi.

Atlantski savez Crne Gore je pod pokroviteljstvom Vlade Crne Gore, u periodu od 5-7 maja 2016. godine, organi-

zovao šesti 2BS (To be Secure Forum) u Budvi.

2BS Forum je godišnji forum na visokom nivou koji se bavi pitanjima globalne, transatlantske i bezbjednosti u JIE. Ovaj događaj predstavlja platformu za kvalitetnu i otvorenu diskusiju i podstiče promociju strateškog odlučivanja, kao i težnju da se uspostave jače veze između ključnih zainteresovanih strana i partnera u cilju obezbjeđivanja sigurnijeg i prosperitetnijeg regiona, koji bi bio sposoban da se suoči sa globalnim izazovima bezbjednosti.

Partneri na projektu su bili NATO i ambasada SAD u Crnoj Gori, kao i SO Budva i Maršal fond/Balkan Trust for Democracy. Pod nazivom „Globalna sigurnost – izazovi i odgovori“, šesti 2BS Forum se bavio nekim od najznačajnijih pitanja međunarodnih odnosa i bezbjednosti, kao što su ISIS, migrantska kriza, odnos Rusije i zapada, i izbori u Americi i njihov uticaj na američku spoljnu politiku.

Ovogodišnji To be Secure Forum je bio izuzetno uspješan, sa oko 400 učesnika iz zemlje, regiona i svijeta. Vjerujemo da će sljedeći 2BS Forum biti još uspješniji i bolji, kao i da će se sljedeći odnosno sedmi Forum održati u Crnoj Gori, 29. članici NATO!

SLUŽENJE VOJNOG ROKA U
CRNOJ GORI I HRVATSKOJ

DOBROVOLJNO SLUŽENJE VOJNOG ROKA REALNOST ILI FIKCIJA

- Atlantski savez Crne Gore je posljednjih mjeseci krenuo konstruktivnim pristupom koncentrišući se na perspektivu organizovanja bitno manjeg, jeftinijeg i nesumnjivo korisnog sistema “dobrovoljnog služenja vojnog roka”.

Autor: Igor Tabak, vojni analitičar

Kada se priča o služenju vojnog roka, tu treba napraviti veliku razliku između opšteg obaveznog služenja vojnog roka, kakav je decenijama postojao na našim prostorima, od sistema dobrovoljnog služenja vojnog roka. Dok je Hrvatska opštu obavezu služenja vojnog roka ukinula 1. januara 2008. godine, Crna Gora je tim putem krenula nekoliko godina ranije. No, dok je Hrvatska u roku od godinu dana uspostavila sistem dobrovoljnog služenja vojnog roka, u Crnoj Gori je ova tema donedavno ostala van većine ozbiljnih rasprava, uprkos prednostima koje takav sistem pruža.

Vojni rok u Crnoj Gori

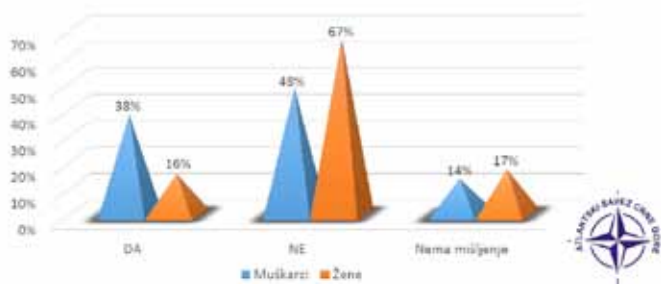
Ukratko, treba spomenuti da je 30. avgusta 2006. godine tadašnji predsjednik Crne Gore Filip Vujanović donio odluku o ukidanju regrutnog i obaveznog služenja vojnoga roka, u saradnji s premijerom Milom Đukanovićem (koji je tada obavljao i funkciju ministra odbrane), te s načelnikom Generalštaba Vojske Crne Gore Jovanom Lakčevićem. Tim je temeljem Generalštab Vojske Crne Gore 5. septembra 2006. izdao i saopštenje da su dan ranije svi vojnici koji su se zatekli na služenju vojnog roka otpušteni kući, u skladu s odlukom o profesionalizaciji vojske. Otpuštanjem oko 100 vojnika koji su tada bili na služenju vojnog roka, Crna Gora

je postala treća među državama nastalim na prostoru bivše SFR Jugoslavije, koja je odlučila da pređe na potpuno profesionalni sistem svojih Oružanih snaga (Slovenija je prva ukinula služenje vojnog roka u septembru 2003. godine, dok je Bosna i Hercegovina služenje vojnog roka ukinula 1. januara 2006. godine). Pri tome, odustajanje od služenja obaveznog vojnog roka je bilo totalno, što se kao činjenica ni do danas nije promijenilo.

Za razliku od takvog "totalnog pristupa", Hrvatska je u roku od godinu dana od ukidanja dotadašnjeg sistema opšte obaveze služenja vojnog roka (korigovanog institutom "civilne službe") u zemlji uspostavila ograničeni sistem "dobrovoljnog služenja vojnog roka". Takav specifičan pristup širenja vojnih znanja u krugu zainteresovane omladine se u Hrvatskoj pokazao kao kvalitetan, dok se o nečem sličnom u Crnoj Gori tek načelno govori. Na tom je tragu posebno zanimljivo i istraživanje javnoga mnjenja sprovedeno u martu 2016. godine od strane Atlantskoga saveza Crne Gore.

Uprkos dugogodišnjim diskusijama o opravdanosti ukidanja sistema služenja obaveznog vojnog roka, kako u Hrvatskoj, tako i u Crnoj Gori - te dileme zapravo imaju malo konkretne veze s "dobrovoljnim" ili "dragovoljnim"

Da li biste se dobrovoljno prijavili za odlazak u NATO misije?

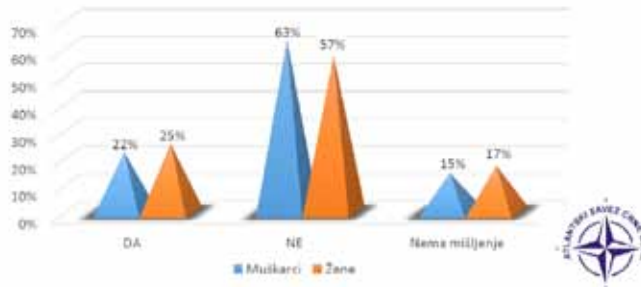
Ukoliko bi se uvelo dobrovoljno služenje vojnog roka u trajanju od 3 mjeseca, da li biste se prijavili za takav vid služenja vojnog roka?

Da li podržavate odlazak pripadnika Vojske Crne Gore u NATO operacije?

Da li smatrate da je trebalo ukinuti služenje vojnog roka u Crnoj Gori?

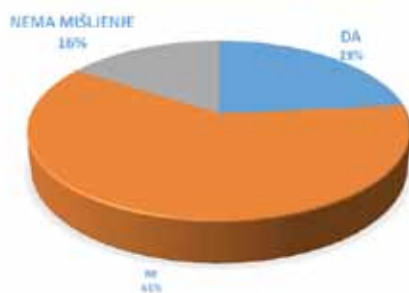

služenjem te javne obaveze, kakva danas postoji u Hrvatskoj. Upravo zato, široka podrška opštem služenju vojnoga roka, o kakvoj se u posljednje vrijeme govori u Hrvatskoj (52 % "za" obavezu, 42 % "protiv" i 7 % "za, ali uz opciju civilnog služenja", objavljeno 26. aprila ove godine, a sprovedeno u režiji portala Educentar na 680 ispitanika), više je zasnovana na želji nasilnog uozbiljavanja mladih i nametanja nekog imaginarnog društvenog reda iz davnih dana, nego na ikakvom sagledavanju prednosti i mana (pa i troškova) koje bi država mogla imati obnovom takvog opšteg i načelno represivnog sistema. Upravo zato, bitan je konstruktivniji pristup kojim je posljednjih mjeseci krenuo Atlantski savez Crne Gore koncentrišući se na perspektivu organizovanja bitno manjeg, jeftinijeg i nesumnjivo korisnog sistema "dobrovoljnog služenja vojnog roka".

Spomenuto istraživanje sprovedeno je od 9. do 25. marta ove godine, i objavljeno 4. aprila 2016. na okruglom stolu Atlantskog saveza pod nazivom "Perspektiva Vojske Crne Gore kao članice NATO" u Podgorici. Riječ je o istraživanju koje je realizovano na 765 ispitanika, isključivo studenata Univerziteta Crna Gora, Univerziteta Donja Gorica, i Univerziteta Mediteran, od čega 57 % muškaraca i 43 % žena starosne dobi od 18 do 24 godine. Tim je postupkom obuhvaćen baš onaj dio stanovništva koji starosno zahvata služenje vojnog roka, dok njegova obrazovna struktura ukazuje na vjerovatnoću buntovnog i hrabrog izražavanja oštrog viđenja na ovu temu. U tom uzorku se prvo pitanje odnosilo na ukidanje opšteg služenja vojnog roka u Crnoj Gori 2006. godine - s čime se nije složilo čak 61% ispitanika (uz 23% "za", i 16% ispitanika bez formiranoga stava). Na takve temelje se onda nadovezuje i pitanje dobrovoljnog služenja vojne obaveze ili kolokvijalno nazvanog "vojnog roka".

U takvoj ispitnoj sredini zabilježeno je 55% ispitanika koji bi pristali da dobrovoljno služe vojni rok od 3 mjeseca (12 nedjelja), 33% ispitanika koji to ne žele, te 12% ispitanika

Da li smatrate da je trebalo ukinuti služenje vojnog roka u Crnoj Gori?

koji o tome nemaju definisan stav. Ovo je rezultat koji ohrabruje, budući da daje podršku upravo sistemu služenja vojnog roka koji se i u hrvatskoj praksi pokazao društveno povoljnim za nacionalni odbrambeni sistem. No, da bi to detaljnije prikazali, trebamo se pozabaviti iskustvom koje je Republika Hrvatska tokom posljednjih godina imala po pitanju svoje konstrukcije nazvane "dobrovoljno služenje vojnog roka".

Ukidanje obaveznog služenja vojnog roka u Hrvatskoj

Uprkos višegodišnjim naznakama o mogućem ukidanju obaveznog služenja vojnog roka, i prelasku Hrvatske na sistem profesionalne vojske, trebale su godine da se od teorije i politike pređe na praksu. Na toj je liniji bio prvi "Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga RH" (za period 2006-2015), koji je po prvi put dotadašnjim pričama dao i nešto konkretno - kada je na svojoj 6. stranici naveo načelne željene vrijednosti broja ljudi u odbrambenom sistemu RH za posmatrano plansko razdoblje - "...vizija OS RH je: veličina OS RH koja neće prelaziti 16.000 aktivnih vojnih lica, 2.000 civilnog osoblja, 2.000 dobrovoljnih vojnika/regruta (ukupni godišnji kontingent) i do 6.000 pripadnika ugovorne rezerve". Ovi planski okviri su se početkom 2007. godine i predstavili javnosti - dakle, zamrzavanje dotadašnjeg obaveznog služenja vojnog roka, nastavak upisivanja mladih u vojne evidencije (sada dobrovoljno i djevojaka), te pregled i upućivanje na služenje samo onih koji to mogu te izričito i hoće. Time se, umjesto ukupnog kontingenta od oko 30 hiljada regruta, u postupak planiralo uzeti tek oko 2.000 mladih koji to izričito žele, dok se na kraj planiralo stati i talasu tzv. civilnog služenja vojnog roka, koji je do te 2007. godine krenuo obuhvatati većinu ukupnih raspoloživih regruta po generaciji. Uz smanjivanje troškova obaveznog sistema, planiralo se u preostale "dobrovoljne" regrute ujedno uzeti samo one posebno motivisane za vojsku. Od tog se poteza očekivala dramatična promjena karaktera ove grupe mladih - što se uskoro i ostvarilo u praksi.

U sam postupak ukidanja obaveznog služenja vojnoga roka, zacrtan ovim strateškim dokumentom, Hrvatska je zapravo krenula početkom aprila 2007. godine - kada je Vlada RH u Hrvatski sabor po redovnom postupku uputila akt "Izmjene i dopune Zakona o odbrani". Ovaj je propis 20. aprila prošao svoje prvo čitanje, a onda do početka jula te iste 2007. godine i drugo čitanje - da bi 6. jula 2007. godine bio i usvojen, bez rasprave i sa odnosom 90 glasova za i tek 4 suzdržana. Sam akt "Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odbrani" objavljen je u Narodnim

novinama broj 76 od 23. jula 2007. godine, te je stupio na snagu osam dana po objavi, 31. jula 2007. godine.

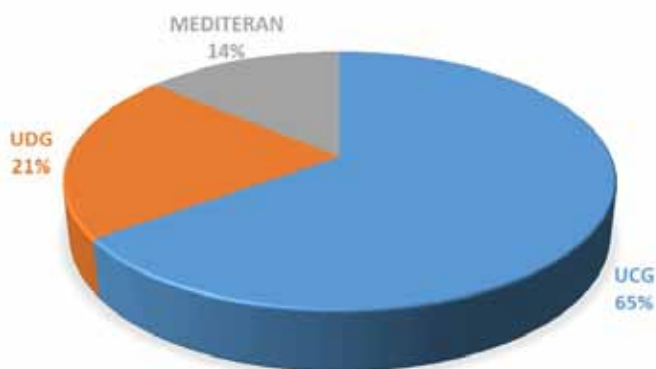
Tako dopunjen "Zakon o odbrani" u pravni sistem Republike Hrvatske uključio je odredbe kojima je postalo moguće zamrznuti sistem obaveznog služenja vojnog roka, odložiti pozivanje regruta na takvu službu, te ujedno istim putem i zaustaviti sistem civilnog služenja vojnog roka. Već sredinom oktobra te 2007. godine postalo je jasno da Hrvatska u ovakvo zamrzavanje opšteg obaveznog služenja vojnog roka misli krenuti od 1. januara 2008. godine. Odluku o tome je izradilo Ministarstvo odbrane, uz saradnju Generalštaba OS RH, a na osnovu bezbjednosnih procjena stanja u zemlji, kao i potreba Oružanih snaga, koje su bile u vihoru reformskih priprema za

tri godine primjene ovoga sistema, program obuke završilo je ukupno 1.781 regruta, od čega 1.579 muškaraca i 202 žene, da bi se kroz proteklo vrijeme taj broj ustalio na oko 900 dobrovoljaca godišnje - pozvanih u dva odvojena sezonska bloka. Ukupno, od kraja 2008. do kraja 2015. godine kroz ovaj je sistem u Hrvatskoj prošlo 4.840 regruta, a sredinom februara 2016. godine na obuku je krenuo 16. naraštaj dobrovoljnih regruta, koji je činio 444 muškarca i 49 žena.

Takva služba, iako dobrovoljna, nije volonterska, budući je Hrvatska za nju propisala i određenu novčanu naknadu. Tokom prvih 7 naraštaja dobrovoljaca, riječ je bilo o mjesečnoj nadoknadi od 2.660 kuna (oko 355 eura), što je početkom marta 2012. godine smanjeno na 1.200 kuna (oko 160 eura). Ova promjena, u javnosti opravdavana krizom, nije bitno smanjila broj zainteresovanih za ovakav oblik savladavanja vojnih vještina - koji je posljednjih godina konstantno značajno iznad konkretnog broja raspoloživih mjesta za kandidate.

U sistem dobrovoljnog vojnog osposobljavanja može se ući do 29-te godine (dok je gornja granica za aktivnu vojnu službu postavljena na 27 godina starosti), a od izmjena hrvatskog Zakona o službi u Oružanim snagama RH iz ljeta 2013. godine takva je dobrovoljna služba ujedno postavljena i kao preduslov za ulazak u aktivnu vojnu službu u Hrvatskoj. Ta je promjena dodatno povećala ionako veliki interes za ovaj sistem, ali je pojačala i motivisanost mladih osoba koje se za ovo prijavljuju. Naravno, time je ujedno skraćen i odvojeni selekcijski postupak za prijem u aktivnu vojsku, što je put načelno paralelan onome za pribavljanje budućih oficira kroz kadetski sastav na Hrvatskoj vojnoj akademiji.

Struktura Univerziteta

NATO članstvo. Tadašnji ministar odbrane Berislav Rončević objavio je i da ne misli na služenje vojnog roka u dotadašnjem obliku pozvati zadnju klasu od oko 1.000 regruta koji su te jeseni trebali krenuti na služenje svojih 6 mjeseci vojnog roka.

Dobrovoljno služenje vojnog roka u Hrvatskoj

Nakon pauze od gotovo godinu dana, u Hrvatskoj je krajem 2008. zaživio i najavljivani sistem dobrovoljnog služenja vojnog roka. Konkretno, 22. novembra 2008. godine je u Slavonskoj Požegi zakletvu položilo prvih 241 dobrovoljnih regruta (među njima i 14 žena). U to je doba Hrvatska za njih uspostavila sistem obuke u trajanju od 14 nedjelja - 6 nedjelja temeljne obuke i još 8 nedjelja specijalističke obuke (Đakovo) - što je krajem 2009. godine, nakon ukupno dvije generacije dobrovoljaca, skraćeno na ukupno 8 nedjelja (5 nedjelja temeljne i 3 nedjelje specijalističke obuke). Načelno gledano, tokom idućih godina Hrvatska je ustrajno dobrovoljno vojno osposobljavala bitno manje ljudi od planiranih 2.000 godišnje. Tokom prve

Zaključak

Dok Crna Gora tek ispitivanjima javnoga mnjenja pokušava ustanoviti raspoloženje svoje javnosti po pitanju dobrovoljnog modela služenja vojnog roka, u Hrvatskoj je jasno vidljivo da takav sistem uživa popriličnu popularnost. Odaziv na takvu priliku za susret "oči u oči" s vojnim pozivom privlačan je velikom broju mladih ljudi, koji se redovno za "dobrovoljno vojno osposobljavanje" javlja bitno više no što to odbrambeni sistem RH može da apsorbuje. Ujedno, u praksi se pokazalo da je tu riječ o sistemu koji poprilično odgovara Oružanim snagama Republike Hrvatske, budući da im osigurava redovan priliv motivisanog i provjerenog mladog kadra, što je bitan faktor za sve profesionalne oružane snage. Upravo zato, za očekivati je da će i Vojska Crna Gore biti nesumnjivo otvorena za uvođenje nečeg sličnog, za što izgleda postoji i dobra podloga u stavovima lokalnog stanovništva. Ustanovljavanje te važne društvene činjenice bitan je doprinos Atlantskoga saveza Crne Gore budućnosti i razvoju odbrambenog sistema države Crna Gore.

NADE I STRAHOVI:

NE ZABORAVIMO ZAPADNI BALKAN

Autor: Julian Lindley-French

Izvor: <http://lindleyfrench.blogspot.com/2016/05/hopes-and-fears-do-not-forget-western.html>

Budva, Crna Gora, 8. maj. Preda mnom je kliše - jako azurno Jadransko more mirno poput jezera šumi tiho u svojoj nedjeljnoj drijemci okruženo borovim palmama i starim kamenjem. Budva je umnogome kao ostatak Crne Gore, malo, lijepo mjesto u isto vrijeme i veličanstveno i mirno. I to nije sve, pa čak ni dio priče. Juče sam vidio najbolje i ne baš najbolje od onog što Crna Gora ima da ponudi. Privilegovan da na tuđi račun uživam u luksuzu hotela Splendid, kome ime sjajno pristaje, sinoć me pošteno opelješio takсистa. Možda je to pravedno i tako sam to doživio. Međutim, zahvaljujući mom iskustvu, postao sam svjestan stvarnosti ove lijepe zemlje i Zapadnog Balkana na kome se nalazi – ostvaren je toliki napredak, a još toliko toga treba uraditi.

Prvo dobre vijesti. Razlog zbog kog uživam u toplom gostoprimitstvu Crne Gore jeste učešće na sjajnoj 2BS (To be Secure) konferenciji. 2BS je vizija mog prijatelja dr Sava Kentere, briljantnog predsjednika Atlantskog saveza Crne Gore. 10 godina nakon obnove nezavisnosti male Crne Gore, 2BS je dragulj na kruni konferencija upravo zato što se održava tamo gdje je bezbjednost zaista bitna. Bez sumnje, iz perspektive kolijevke Aleksandra, integracija Crne Gore u evro-atlantske i evropske strukture je ispravna stvar.

Izdvojio bih tri razgovora tokom ove posjete. Prvi je bio sa predsjednicom Hrvatske Kolindom Grabar-Kitarović. Drugi razgovor je bio sa prof. Milicom Pejanović-Đurišić, minis-

trom odbrane Crne Gore, a treći sa visokim funkcionerom iz Srbije uključenim u pregovore za pristupanje Evropskoj uniji. U sva tri razgovora su se osjetili nada i strah.

Predsjednica Grabar-Kitarović je bila otvorena: Zapadni Balkan, termin koji se njoj i ne dopada, nudi Evropi i širem Zapadu dvije velike mogućnosti - mogućnost sjajnog napretka i mogućnost opasne nestabilnosti. Predsjednica je bila odlučna u ubjeđenju da je regionalna saradnja u okviru evropskih institucija od ključne važnosti za očuvanje mira i stabilnosti. Ministar Pejanović-Đurišić je sa pravom bila ponosna na činjenicu da će Crna Gora uskoro postati 29. članica NATO. Međutim, istakla je i da Crna Gora mora nastaviti sa napretkom ka članstvu u EU. Ipak, moj prijatelj iz Srbije je bio frustriran što ne postoji volja u Briselu i drugim centrima za političke napore koji bi Srbiju u potpunosti uveli u evropsku porodicu.

Prema tome, čemu razloga za brigu? To je nešto što sam naučio iz jednog od mojih „molim vas, možemo li da se suočimo sa realnošću“ pitanja na konferenciji. Već neko vrijeme primjećujem da Zapadni Balkan više nije tema sastanaka koji se tiču bezbjednosti gdje su ti sastanci bitni. Umjesto toga, kao da je štrikirano da se region Zapadnog Balkana sada smatra jučerašnjim ili riješenim problemom. Ovo odustajanje od političkog

angažmana je povezano sa prijetnjom od ISIS/Deash i zamora od proširenja EU i NATO; sa daljom konsolidacijom i reformom. Moj prijatelj iz Srbije je bio prilično jasan kada je rekao da je ključ regionalne saradnje uspostavljanje vladavine prava širom regiona i iskorjenjivanje korupcije koja je sprječava. Nažalost, podrška tako važnim naporima van ovog regiona je u najbolju ruku slaba.

Takođe, došlo je do velikog gubitka strateške vizije o potrebi da se Zapadni Balkan integriše i to uskoro ukoliko ne želimo da se nezavršeni poslovi pretvore u tragično protračenu priliku. Po mom mišljenju, ovo je najbolje oslikano u apsurdnom odugovlačenju članstva Makedonije (i koristim ovo ime namjerno) u NATO, i hitnoj potrebi da se do kraja primijeni Akcioni plan za članstvo.

Prema tome, u jednu ruku napuštam ovo prelijepo mjesto čvrsto ubijeden da mi na Zapadu ne možemo uzimati ništa vezano za Balkan zdravo za gotovo, naročito zbog toga što Rusija na čelu sa Putinom ponovo pokušava da ga učini spornim prostorom. Štaviše, moraju se riješiti dvije ključne budućnosti – Bosne i Hercegovine i Kosova. Sa druge strane, svaki put kada imam čast da prisustvujem 2BS Forumu, vidim napredak i ogromne promjene na bolje koje se dešavaju u ovom regionu otkad je uništen ratom '90ih.

One mi neće zahvaliti zbog ovog što sam napisao, i s pravom, jer obje žele da ih prije svega doživljavaju kao sposobne vođe. Ipak, najveći dokaz napretka jeste činjenica da su i predsjednica Grabar-Kitarović i ministar Pejanović-Đurišić žene. Ovo je zbog toga što najveća komparativna prednost koju Evropa i širi Zapad imaju nad neliberalnim protivnicima predstavlja to što društvo i velike sile treba da budu da otvoreni za sve.

Hvala, Crna Goro. Hvala, Savo. Budimo bezbjedni!

VOJSKA CRNE GORE KROZ
POSTUPNU INTEGRACIJU U NATO,
DOSTIŽE I NOVE NIVOE BORBENE
SPOSOBNOSTI

POSTIGNUTO DOSTA, ALI PRAVI POSAO TEK SLIJEDI

- **Vojska Crne Gore je prvenstveno oružana sila koja treba i mora da se osposobljava i oprema prevashodno za odbranu zemlje i sadejstvo sa partnerima u vođenju oružanih dejstava, i za suprostavljanje tzv. asimetričnim prijetnjama.**

Autor: Siniša Luković

Kroz postupak prilagođavanja i integracije u NATO, Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore u proteklih nekoliko godina postignuli su značajne rezultate kada je u pitanju organizaciona, doktrinarna i djelimično, tehnička modernizacija naših oružanih snaga.

Nakon početnog nesnalaženja, čak i lutanja u traženju adekvatnog organizacionog okvira, dimenzija i zadataka VCG, što je karakterisalo period nekoliko godina nakon referenduma, od dolaska na tu funkciju aktuelne ministarke odbrane Milice Pejanović, stvari počinju da se pomjeraju na bolje. Donešen je novi Strategijski pregled odbrane koji je 2013. znatno realnije, u skladu sa najizraženijim potrebama i realnijim potencijalnim bezbjedonosnim

izazovima, ali i objektivnim ekonomskim mogućnostima države, postavio pravce razvoja odbrambenog sistema. Na njega se „naslonio“ i Dugoročni plan odbrane do 2025. koji je Vlada nedavno usvojila. Za potrebe nabavke novog naoružanja i opreme VCG u narednom desetogodišnjem periodu planiran je iznos od 117 miliona eura, dok će za infrastrukturne projekte biti utrošeno još dodatnih 20 miliona eura – stoji u Dugoročnom planu odbrane. Taj dokument trasira strateške pravce razvoja našeg odbrambenog sistema koji bi na kraju trebalo da rezultira malom, ali efikasnom oružanom silom usklađenom sa crnogorskim ekonomsko-političkim prilikama i činjenicom da će Crna Gora postati članica NATO već i prije isteka polovine vre-

Četvrti paket partnerskih ciljeva

Crna Gora je, u junu 2014. godine, nakon usaglašavanja, dobila od NATO četvrti paket partnerskih ciljeva u sklopu PARP-a, a koji sadrži 48 partnerskih ciljeva iz opšteg, te domena Kopnene vojske, Vazduhoplovstva i Mornarice. Lani se radilo na implementaciji 27 partnerskih ciljeva. Prema izvještaju Ministarstva odbrane, prošle godine su tako crnogorski vojnici učestvovali na ukupno 19 međunarodnih vojnih vježbi sa pripadnicima oružanih snaga zemalja NATO, a koje su pored naše zemlje, održane u Njemačkoj, Grčkoj, Albaniji, Hrvatskoj, Srbiji, Makedoniji, Mađarskoj, Bugarskoj i Sloveniji. Osim štabnog osoblja, na tim vježbama učestvovala su i vojne jedinice ranga odjeljenja ili voda. Tako je jedan vod iz sastava 1. pješadijske čete lani učestvovala u vježbi „Combined Resolve V“ u Hohenfelsu u Njemačkoj, sa ciljem održavanja i provjere stečenih borbenih sposobnosti te čete, inače prve jedinice VCG koja je 2014. zvanično proglašena sposobnom za borbeno sadejstvo sa jedinicama vojski zemalja NATO. Nastavljen je i proces obuke pripadnika VCG prije njihovog eventualnog upućivanja u međunarodne vojne misije i operacije u inostranstvu. Do sada je prema izvještajima MO, 28 odsto svih pripadnika VCG završilo tu vrstu obuke i osposobilo se za učešće u misijama vođenim od strane NATO.

menškog perioda na koji se plan odnosi. Do kraja 2025. VCG će imati ukupno 1.950 formacijskih mjesta u Kopnenim snagama, Vazduhoplovstvu i Mornarici, a cilj je da se do tada struktura svih troškova sistema odbrane dovede na nivo 50 odsto za personalne troškove (plate i ostalo), 30 odsto za materijalne troškove i 20 odsto za opremanje.

VCG je u međuvremenu već prešla sa brigadnog na bataljonski nivo organizacije i redefinisala svoje osnovne misije i ulogu stavljajući veći akcenat na angažovanje u NATO i drugim međunarodnim vojnim misijama u inostranstvu, u odnosu na ulogu vojske da u vanrednim okolnostima i većim prirodno-tehnološkim akcidentima, podržava civ-

ilne institucije. Bez obzira na značaj te treće i „najcivilnije“ uloge vojske, mora se ipak imati na umu da je vojska prvenstveno oružana sila koja treba i mora da se osposobljava i oprema prevashodno za odbranu zemlje i sadejstvo sa partnerima u vođenju oružanih dejstava, i za suprostavljanje tzv. asimetričnim prijetnjama.

Upravo je to i jedan od većih izazova koji stoje pred ljudima što vode crnogorski sistem odbrane jer moraju naći način da najširoj javnosti objasne da vojska nije „skup izviđača“ ili „dobrovoljno vatrogasno društvo“, već efikasna i uvježbana oružana sila, te da sa takvog aspekta na nju treba gledati i očima poreskih obveznika. To znači da građani moraju shvatiti da izdvajanja iz budžeta za sistem odbrane nijesu

uzaludno bacanje novca, već ulaganje u sopstvenu bezbjednost i sigurnost. Istovremeno, to je i šansa za dodatni ubrzan naučni, tehnološki i privredni razvoj zemlje, imajući u vidu koliko sistem odbrane u svakoj državi svijeta, znači kao veliki “korisnik” naučnika, inženjera i svakojakih drugih stručnjaka, odnosno vrlo zahvalan ekonomski partner brojnim preduzećima i ustanovama koje imaju svoju ulogu u sistemu logistike. Uvezivanje sistema odbrane sa tim naučnim i privrednim kapacitetima države je nešto što javnosti mora biti objašnjeno kao velika razvojna šansa za cijelu državu, a ne kao navodna militarizacija društva i države, kako to neki od aktera crnogorskog političkog diskursa vole reći, iz raznih razloga.

U tome aktuelni nosioci razvoja i upravljači našim sistemom odbrane unekoliko, mogu biti svojevrsne “žrtve” svojih prethodnika ili čak paradoksalno, i sebe samih iz ranijeg perioda, kada se sa tih adresa nerijetko slušala priča da Crnoj Gori vojska maltene apsolutno ne treba i da stoga valja rasformirati većinu jedinica i službi VCG. To danas skupo plaćamo jer su osim materijalnih sredstava koja se ipak, mogu nadoknaditi, u međuvremenu nepovratno izgubljena mnoga znanja, vještine i sposobnosti koja se ne daju tako lako i brzo povratiti, pa je partnerstvo sa NATO državama time još i značajnije.

U skladu sa generalnim političkim opredjeljenjem Crne Gore za integraciju naše države u NATO, prije nekoliko godina počela je primjena PARP programa (Planning and Review Process), kao jednog od mehanizama Partnerstva za mir. Taj oblik standardizacije u operativnoj, materijalnoj i administrativnoj oblasti koji se sprovodi kroz realizaciju

Partnerskih ciljeva između Crne Gore i NATO, do sada je najviše doprinio ukupnoj modernizaciji naših oružanih snaga, doprinoseći transformaciji i reformi sistema odbrane, razvoju odbrambenih sposobnosti, i (ovdje još uvijek ne u potpunosti), promovisanju transparentnosti u planiranju sistema odbrane i unapređenju saradnje sa partnerima i saveznicima.

Tokom prošle godine čitav sastav Tima za protivminka dejstva Kopnene vojske osposobljen je za EOR, odnosno izviđanje, lociranje, identifikaciju i uništavanje eksplozivnih naprava na licu mjesta, dok su četiri njegova pripadnika u BiH završila obuku za uništavanje svih vidova konvencionalne municije i stekli su zvanja EOD tehničara po NATO standardima. U sklopu implementacije partnerskog cilja “Maritime Situational Awareness”, nastavljeno je unaprijeđenje sistema za elektronski nadzor mora uvezivanjem ranije postavljenih dugometnih i osmatračkih radara kratkog dometa na Mavrijanu i Obostniku, a mobilni radarski sistem unaprijeđen je posebnim modulom za precizno praćenje i ciljeva male odrazne površine. Izgrađena je pasivna optička infrastruktura na vojnim objektima Obostnik, Crni rt i Mavrijan čime je obezbjeđen prenos podataka sa ovih lokacija u Mornarički operativni centar u Baru. Po završenoj obuci u NATO mornaričkom centru na Kritu u Grčkoj, tzv. Bording tim Mornarice VCG sertifikovan je kao sposoban za izvođenje bording operacija po NATO standardima, odnosno ukrcaja na trgovačke i druge brodove radi njihove kontrole u operacijama pomorske blokade. Nastavljena je dalja obuka i opremanje modernim sredstvima mornaričkog Protivminskog ronilačkog

tima, kao i osposobljavanje pripadnika MCG u rukovanju radio uređajima, održavanju pomorskih, mornaričkih i NATO taktičkih komunikacija. Dokovano je i remontovano nekoliko ratnih i pomoćnih brodova Mornarice, koja je započela i realizaciju projekta rekonstrukcije dvije raketne topovnjače tipa "Končar" u tzv. OPV patrolne brodove. Inače, kao svoje tzv. Deklarisane snage koje se obučavaju i opremaju u skladu sa NATO procedurama i standardima, za učešće u međunarodnim operacijama i aktivnostima, Crna Gora je odredila 1. i 2. četu Pješadijskog bataljona, Tim za hemijsko, biološko radiološku i nuklearnu zaštitu, Tim za uklanjanje ubojnih sredstava (EOD) iz sastava Pješadijskog bataljona, Tim Vojne policije, Medicinski tim Logističkog

na helikopterima, a sa kolegama iz njemačke vojske, naši piloti radili su zajedničku teorijsku obuku za letjenje noću sa naočarima za noćno osmatranje. U okviru inicijative za Balkanski regionalni pristup, po pitanju nadzora i kontrole vazdušnog prostora BRAAD, već je adaptiran građevinski objekat za Vazduhoplovni operativni centar na vojnom aerodromu Golubovci i nabavljena potrebna informatičko-komunikaciona oprema. NATO je odobrio razmjenu podataka za ASDE (Air Situation data Exchange) između VOC-a i iz NATO SHAPE komande u Monsu, a preko filtera u Hrvatskoj. Osim opreme za razmjenu podataka, sa Hrvatskom, za ASDE projekat nabavljen je dio opreme za razmjenu podataka sa civilnom Kontrolom letjenja Crne Gore i Srbije

bataljona, pučinski remorker PR-41, Mornarički EOD tim, kao i dva Bording tima Mornarice VCG. Od toga su 1.četa, remorker PR-41 i Bording timovi MVCG status borbeno sposobnih po NATO standardima stekli 2014, dok će ostale deklarirane snage taj status steći do 2019.

Iako zastarjeli helikopteri tipa "gazela" predstavljaju problem, piloti Vazduhoplovstva VCG lani su nastavili sa letačkom obukom kao i posebnim obučavanjem za pripremu i izvođenje operacija po NATO standardima. Naši instruktori na vojnom aerodromu Golubovci lani su vršili i obuku kolega iz Makedonije za instruktore letjenja

SMATSA čime bi VOC u Golubovcima već tokom ove godine trebalo da počne generisati tzv. "prepoznatu sliku o situaciji u vazdušnom prostoru", preko tzv. MASE 10 konzola za čiju je upotrebu u Hrvatskoj već završena obuka naših operatera.

Kao najznačajniji prioriteti modernizacije VCG za naredni period nameću se kupovina dva srednja višenamjenska helikoptera, izgradnja stacionarnog radara srednjeg dometa za kontrolu vazdušnog prostora na brdu Vrsuta kod Bara i opremanje jedinica KoV-a lakim oklopnim borbenim vozilima pješadije.

DOSTA TOGA JE URAĐENO, ALI
I DOSTA POSLA JOŠ PREDSTOJI

REFORMA POLICIJE: IZAZOVI I OČEKIVANJA

- Reforma sektora bezbjednosti, tj. policije još uvijek je suštinski ovijena prošlošću i dešavanjima prošlog vijeka na ovim prostorima. Ta činjenica se oslikava u još uvijek loše strukturiranim modelima i nadležnostima policije, u nedovoljno ili nepravilnom sagledavanju sigurnosnih rizika, lošem strateškom upravljanju ovim važnim resorima kao i u činjenici da su budžetska sredstva nezahvalno raspodijeljena te da ne dozvoljavaju neke ozbiljne reforme. Ovo je mišljenje dr Amadea Watkinsa, stručnjaka za strateško upravljanje i reformu javnog sektora, prije svega u domenu bezbjednosti sa prestižnog Kraljevskog koledža u Londonu, a ujedno i specijalnog savjetnika Ministra unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Dr Amadeo Watkins, Razgovarala: Teodora Gilić

1. U ovom ste regionu profesionalno angažovani više od 10 godina. U Crnoj Gori ste dosta radili odmah nakon nezavisnosti 2006. godine. Kakvo je vaše viđenje reforme policije u tom periodu?

Bez ulaženja u konkretne primjere, mišljenja sam da reforme u cijelom sektoru bezbjednosti, uključujući policiju, idu sporo ako pogledamo gdje su moderne države Evrope i njihov pravac razvoja u najširem tumačenju te riječi. Ako pogledamo nužnost reforme u smislu onoga šta građani 21. vijeka očekuju, zahtjeva EU integracija, a da ne pričam o finansijskoj krizi proteklih 6-7 godina koja je stvorila velike pritiske na budžete svih država, onda vidimo da je ovaj segment države uspio da manje-više očuva svoju zasebnost i nije se suštinski previše mijenjao. Naravno, neke su države dalje odmakle kao Slovenija i djelimično Hrvatska, a neke se još trude da krenu u tom pravcu. Kao i u mnogim drugim državama svijeta, glavna motivacija promjena dolazi kao posljedica raznih vanjskih tj. globalnih faktora, a to su kao sto sam već pomenuo zahtjevi EU integracija, ili finansijskih pritisaka na budžete.

2. Šta to konkretno ide sporo?

Prije svega vidim dva ključna prioriteta, tj. izazova koja treba riješiti u skorije vrijeme. Prvi je povećanje efikasnosti rada organizacije u cjelini, jer još uvijek su ove policije relativno skupe i ne baš najefikasnije u svom radu. Drugim riječima, previše građani plaćaju to što dobiju. Drugi prioritet je nedostatak svijesti ili promovisanje koncepta da je policija servis građana, a ne da je policija oružana sila kao što je bila u nekom vremenu prije. Ovo su dva potpuno različita koncepta i većina modernih država EU odavno je odbacila ovaj drugi model, koji nije u skladu sa modernim konceptima društva i države. Oba ova prioriteta podrazumijevaju potpuno novi način rada policije na svim nivoima, tj. kako na nivou cijele organizacije tako i na nivou pojedinca tj. zaposlenih. U suštini, sve ovo se odnosi na razumijevanje da je resor bezbjednosti, a ovdje prije svega mislim na policiju, dio državne uprave kao i svaki drugi, i da se mora uklopiti u taj sistem, naravno sa svojim specifičnostima.

3. Neki kažu da to nije moguće, tj. objašnjavaju da bi takav scenario doveo do smanjenja sposobnosti policije da reaguje u ovo doba novih sigurnosnih izazova. Kako vi to vidite?

Ne slažem se sa time, mislim upravo suprotno. Zar mislite da u Engleskoj ili Njemačkoj svjesno smanjuju sposobnosti svojim policijama obzirom na sve šta se dešava u posljednje vrijeme? Upravo suprotno rade, samo je u pitanju način sagledavanja problematike. Početak ove priče ili argumentacije odnosi se na vremenski okvir iz kojeg crpate polaznu osnovu, tj. da li gledate unaprijed u 21. vijek i sve što to novo doba nosi ili ste još uvijek u nekom prošlom vremenu kada su policije učestvovala u raznim 'drugim' scenarijima.

Možemo i drugačije da postavimo argumentaciju. Kao prvo, policija u nekih 60-70% slučajeva radi svaki dan sa ljudima koji poštuju zakon, tako da mi nije jasno to forsiranje borbene spremnosti. Samo mali postotak ljudi čini krivična djela ili se bavi organizovanim kriminalom, a još manji broj terorizmom. Dakle, policija mora da bude spremna da profesionalno i na jedan efikasan način u skladu sa zakonom ostvaruje kontakt sa građanima, da oni budu zadovoljni, da imaju profesionalnu policiju u koju vjeruju. Naravno, policija mora da bude spremna i da reaguje na adekvatan način kada je u pitanju primjena sile, protiv na primjer terorista ili sa druge strane primjena znanja u borbi protiv isto tako opasnog cyber kriminala koji je sve prisutniji na ovim prostorima. Ako se budžet ne troši 'pametno' imate sa jedne strane rasipanje koje ne daje nikakvu dodatnu vrijednost

sistemu bezbjednosti, a sa druge nedostatak fondova za stvari koje su po mom mišljenju bitnije. Isto tako, ako gledamo van policije, ako se jednako ne ulaže i u tužilaštvo, sudove i zatvore, koji čine dio jednog sistema, onda imate jedan disbalans u tom sistemu, koji takođe nije dobar, ali to je već sada druga tema.

4. Možemo li da zaključimo da smatrate da je to problem koji je suštinske prirode i koji se neće lako prevazići?

Naravno da je suštinski. Potrebna je promjena svijesti u samoj policiji, ali isto tako i kod građana. Sa jedne strane imate potrebu za povećanjem transparentnosti rada policije, ali isto tako i potrebu da građani imaju veće povjerenje u policiju, da prijavljuju kriminal i saraduju gdje i kada mogu. To je proces koji ide u oba pravca.

5. Možete li nam dati neki primjer?

Evo tri simplificirana primjera na koja sam naišao tokom posljednjih godina: prvi jeste pitanje formiranja sistema nagrada, tj. plata za zaposlene. Npr, da li osoba koja je državni službenik u kriminalistikoj policiji treba imati neke specijalna ovlaštenja ili beneficirani radni staž jer radi neki opasniji posao od recimo policajca koji regularno patrolira ulicom? Drugi primjer bio bi koliko veću platu moraju imati zaposleni u specijalnim jedinicama u odnosu na tog istog regularnog policajca, da li bi trebalo da imaju 20, 50 ili 100% veću platu? Odgovor je naravno da što je veća razlika u finansijskom paketu, to je veće narušavanje cijelog sistema rada tj. prije svega sistema vrijednosti u cjelini. Evo nekoliko argumenata: visoke plate u tim jedinicama imaju za posljedicu da je glavna motivacija za rad u tim jedinicama finansijska, što je potpuno pogrešno u svakom smislu te riječi. Isto tako, policajac koji svaki dan stoji na kružnom toku i reguliše saobraćaj ima 2-3 puta veću šansu da strada nego pripadnik specijalne jedinice i to je statistička činjenica. Treći primjer odnosi se na odluku o broju policajaca u nekoj or-

ganizacionoj jedinici, da li gledamo samo neke bezbjednosne rizike ili isto tako gledamo i raspoloživa sredstva za njihovu obuku i opremu. Nije isto imati 5000 ljudi slabo opremljenih i obučanih ili 1000 ljudi redovno obučavanih u najkompleksnijim zadacima i odlično opremljenih najnovijom opremom. Dakle, cijelu ovu priču treba sagledati sistemski, sve je to povezano i ne može se gledati parcijalno, što je nažalost ono što vidim u velikom broju slučajeva.

6. Koliko je važan taj proces reforme, obzirom da mnogi smatraju da fokus pažnje treba da bude na razvoju ekonomije i investicija?

Već sam iznio argumentaciju sistemskog pristupa, po kojem država funkcioniše kao sistem, gdje je sve uvezano i povezano, direktno ili indirektno. Ulaganje u policiju i tužilaštvo ništa ne znači ako poslije nemate sudove i zatvore koji mogu to da procesuiraju u skladu sa nekim standardima ili principima. Ako gledamo širi kontekst, teško će se razvijati ekonomija i privući ozbiljne investicije dok država nije uređena, a sistem bezbjednosti, tj. u kontekstu EU integracija, vladavina prava i bezbjednosti su tu svakako na prvom mjestu u razmišljanju svakog investitora. Tek poslije se razmišlja o drugim faktorima, kao što su veličina tržišta, poreske olakšice, dostupnost kvalifikovane radne snage i slično. Ako pogledamo izvještaje Svjetske banke, vidjećemo da cijeli Zapadni Balkan privlači nekih 10-12 % svih investicija 27 tranzicionih država, što svakako nije baš najbolje.

7. Policije često tvrde da im je samo potrebna oprema da bi bolje radili. Da li je nivo opremljenosti zadovoljavajući? Pomenuli ste finansijsku krizu.

Novac je bitan, to nije sporno. Ali nije to samo pitanje budžeta, koji ponekad i nisu tako mali, već je njihova raspodjela jako loša. Ali ima i druga dimenzija toga a to je novi pogled na prioritete, novi sistem planiranja i to najbolje kroz neku vrstu decentralizacije, jer bi se time odgovornost spustila niže, što ima mnoge prednosti u funkcionisanju. Ova rješenja zahtijevaju sistemsko sagledavanje

Koliko je napredovao policijski sistem u Srbiji, gdje trenutno pomažete u funkciji savjetnika Ministra na temu reforme?

MUP Republike Srbije je tokom protekle dvije godine tj. od dolaska Ministra Stefanovića na čelo resora, krenuo u ozbiljne reforme, bez dileme najveće u proteklih 10-15 godina. Ministar je jasno definisao svoja 4 prioriteta a to su: 1) borba protiv organizovanog kriminala 2) povećanje bezbjednosti građana 3) EU integracije i 4) strukturna reforma samog MUPa. Ja konkretno radim na ovom posljednjem i tu mogu da kažem da je napravljeno nekoliko vrlo važnih iskoraka. Kao prvo, donesen je jedan mnogo bolji Zakon o policiji koji postavlja nove okvire rada policije, a u toku je analiza novih normi tog zakona, kao i rad na cijelom nizu podzakonskih akata koji će omogućiti sprovođenje novina tog Zakona. Isto tako, urađena je revizija organizacionog modela (funkcionalna analiza) Ministarstva, a sada se radi na istoj reviziji same Direkcije policije sa ciljem optimizacije poslova. Fokus u svemu je na povećanju efikasnosti rada, na povećanju profesionalizacije policije, na stvaranju boljih uslova rada za zaposlene kroz bolje upravljanje ljudskim resursima (npr. nove obuke za rukovodioce, interne konkurse, jasne opise poslova itd.). Trebaće još 3-4 godine da sve ove novine zablistaju u nekom sjaju, jer je obim posla ogroman a otpor popriličan, ali je MUP Srbije na dobrom putu u svakom smislu te riječi. Na kraju mogu da dodam da tokom 2016. godine započeće rad na novoj strategiji razvoja Ministarstva, a u skladu sa novim zakonom trenutno se radi na Strateškoj analizi rizika i prijetnji za MUP koja će biti jedan od ključnih polaznih osnova za pisanje prve strategije policije za naredni srednjoročni period.

stvari u policijama koje, mogu reći, uglavnom nedostaje.

8. Kako vidite situaciju u Crnoj Gori kada je Uprava policije odnosno Ministarstvo unutrašnjih poslova u pitanju?

Kao što rekoh, ne bih previše komentarisao pojedinačne primjere. Ono što mogu generalno da kažem jeste da je dosta toga urađeno, ali isto tako dosta posla još predstoji. Ranije sam pomenuo ključnu riječ, a to je efikanost, i u relativno maloj državi kao što je Crna Gora to je nešto oko čega nema kompromisa. Ne može sve biti prioritet, jer u tom slučaju imate samo lijep spisak želja i ljudi znaju da nijeste ozbiljan menadžer. Svaki budžet je jednostavno premali da bi mogao u potpunosti zadovoljiti sve moguće potrebe koje današnje bezbjedonosno okruženje zahtijeva, uključujući budžete koje bi policija i službe u Britaniji voljele da vide. Isto tako, vrlo je malo vjerovatno da će u narednom periodu doći do nekog ozbiljnijeg povećanja budžeta za policiju. Tako da samo prioritizacijom i optimizacijom poslova možete na neki način da uradite ono što je u ovom trenutku potrebno i što zakoni nalažu. Na sreću, Crna Gora nema velikih izazova za sada, i koliko vidim policija se relativno dobro nosi sa svim obavezama na dnevnom nivou. To naravno ne znači da ne može bolje, jer ne postoji sistem na svijetu koji je savršen i koje ne može da se popravi.

9. Kako vidite dokument pod nazivom Strategija razvoja Uprave policije 2016-2020, koji je usvojen u Crnoj Gori? Zaista nijesam imao prilike da se detaljno upoznam sa

pomenutom Strategijom u Crnoj Gori, ali ću to svakako da uradim prvom prilikom. Ali iz dugogodišnjeg iskustva mogu da vam kažem generalnu opservaciju da se kroz cijeli region takvi dokumenti ne shvataju onako kako bi trebalo. Konkretno, oni se uglavnom vide kao 'nešto što se ima, kao nešto što je neko drugi rekao da treba da se uradi, a ne vide se kao nešto što se radi'. Dakle, nemate prisutne metodologije gdje se strategije primjenjuju onako kako bi trebale, gdje se neprestano na svim nivoima sagledavaju definisani prioriteti, pa se onda uvede sistem praćenja ispunjenosti ciljeva ili planova, i na kraju korekcije ili revizije 'grešaka' ili propusta..

Dakle, strategija je sistemski pristup radu kroz cijelu organizaciju, počinje sa kolegijumom Ministra, nastavlja se na kolegijum direktora policije, a zatim ide dublje u sistem, odakle se vraća prema vrhu i tako u krug. Na ovim prostorima ti strateški dokumenti su često akademski radovi po 100, 200 i više strana koji su konfuzni, puni definicija i podataka koje vrlo mali broj ljudi razumije, koji uglavnom nikome i ne trebaju, a kamoli da posluže nekoj primjeni i sa adekvatnim sredstvima za realizaciju. A ako nema razumijevanja i primjene na izvršnom nivou, onda se pitajte čemu strategija.

Isto tako, ako ti planovi nijesu direktno povezani sa budžetima i jasnom finansijskom konstrukcijom, nemaju previše smisla, osim što lijepo izgledaju na web stranici i prezentacijama. Siguran sam da su kolege u Crnoj Gori imale sve ovo u vidu.

NATO UČVRŠĆUJE SVOJE
PRISUSTVO NA BALKANU

SRBIJA TEŠKO BALANSIRA IZMEĐU NATO I RUSIJE

- Nedavni sporazum koji je Srbija zaključila sa NATO razbjesnio je nacionaliste, uznemirio ruske saveznike i pokrenuo pitanja održivosti njene vojne neutralnosti.

Autor: Dušica Tomović

Izvor: <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-finds-juggling-nato-and-russia-a-struggle-03-10-2016>

Lider srpskih radikala i optuženik za ratne zločine Vojislav Šešelj je 11. februara zapalio zastave EU i NATO ispred Specijalnog suda u Beogradu u znak protesta protiv potpisivanja sporazuma između Vlade Republike Srbije sa NATO i protiv njenih težnji za pristupanje EU.

Ovaj postupak je odraz žustre javne debate koja je održana u Srbiji nakon što je Vlada učinila korak bliže NATO tako što je NATO trupama dala slobodu kretanja i imunitet.

Atmosfera u Srbiji se još više zahuktala zbog rane izborne kampanje za lokalne i parlamentarne izbore zakazane za 24. april.

Parlament je, bez mnogo javnih rasprava, 13. februara ratifikovao sporazum sa Organizacijom NATO za podršku i nabavku (NSPO), i na taj način dao pripadnicima NATO diplomatski imunitet i slobodu kretanja. Nedelju dana kasnije predsjednik Tomislav Nikolić je potpisao zakon o potvrđivanju sporazuma.

Nakon što je zapalio zastave EU i NATO, Šešelj je rekao novinarima da potpisivanje ovog sporazuma znači da je „Srbija izgubila svoju neutralnost“.

Ljubomir Stojadinović, vojni ekspert, je izjavio za BIRN da NATO učvršćuje svoje prisustvo na Balkanu kao odgovor na

Mladi se dive zapadu ali većina želi savezništvo sa Rusijom

Nedavna anketa koju je sprovedela istraživačka kompanija Ipsos Strategic Marketing pokazala je da skoro dvije trećine ispitanika ima daleko pozitivniji stav o Rusiji nego o EU, SAD ili NATO.

Direktor Ipsosa Svetlana Logar je rekla da su istraživanja, koja su sprovedena u zadnje dvije godine pokazala da raste broj Srba koji imaju pozitivan stav prema Rusiji.

Njihova nedavna anketa „EU, Rusija, SAD: aktivnosti i opredeljenja građana Srbije uzrasta od 18 do 35 godina“, sprovedena početkom februara na uzorku od 615 ispitanika, je pokazala da su mladi ljudi više okrenuti zapadu nego Rusiji kad je riječ o kulturi, zabavi, obrazovanju, poslovanju, zdravstvenom sistemu, modelu države, standardu življenja, slobodi medija i slobodi govora.

Međutim, 74% ukupnog broja ispitanika podržalo je potencijalno savezništvo sa Rusijom, dok je 82% izjavilo kako bi savez sa Rusijom značio prisustvo ruskih baza na srpskom tlu.

samopouzdanje Rusije na tom području, koje je pokazala u proteklih nekoliko godina.

„U proteklih nekoliko godina Rusija je postala agresivna, organizujući aktivnosti van njenih granica. Ukrajina je bila prvi primjer takvog djelovanja,“ rekao je, aludirajući na aneksiju Krima od strane Moskve i na podršku koju je pružala separatistima u istočnoj Ukrajini.

„Kao odgovor na to, SAD hoće da učvrsti svoje prisustvo na Balkanu,“ dodao je Stojadinović.

Uprkos uvjerenjima zvaničnika da Srbija ne namjerava da aplicira za članstvo u NATO, ova dešavanja su uznemirila tradicionalnog saveznika Srbije - Rusiju, i prouzrokovala negodovanja konzervativnih proruskih nacionalista.

Sporazum sa NATO je izazvao nasilne demonstracije u glavnom gradu, Beogradu, i Nišu, gdje su hiljade ljudi proglasile dogovor neustavnim i protiv volje naroda.

Desničarske proruske organizacije su tvrdile da sporazum demantuje doktrinu Srbije o vojnoj neutralnosti i dovodi je korak bliže članstvu u NATO.

Zahtjevajući referendum u vezi tog pitanja, najavili su novi protest u Beogradu 27. marta.

Međutim, premijer Aleksandar Vučić stao je u odbranu ove odluke govoreći da ona korespondira politici Srbije o balansiranju između istočnog i zapadnog bloka. „Srbija je nezavisna, suverena država koja hoće da sarađuje i sa Ruskom Federacijom i sa NATO“, rekao je 18. februara.

„Potreban nam je NATO kao saveznik kako bi naš narod na Kosovu bio bezbjedan“, dodao je povodom angažovanja NATO snaga u bivšoj srpskoj pokrajini.

Zvaničnici ističu da je sporazum NSPO samo tehničke prirode i da će unaprijediti modernizaciju Remontnog Zavoda u Kragujevcu, koji vrši održavanje i delaboraciju municije.

Vojni eksperti ga nazivaju samo „logističkim“ dogovorom, dodajući da je slobodan prolaz NATO trupa kroz Srbiju već dogovoren prethodnim Sporazumom o statusu snaga, SOFA, koji je potpisala prethodna Vlada 2006. godine, a ratifikovala sadašnja Vlada prošlog marta.

Dio sporazuma koji je najviše bio kritikovan jeste klauzula koja nudi NATO trupama diplomatski status, imunitet za krivičnu odgovornost i poreze, kao i pristup vojnim postrojenjima Srbije.

Dva pokreta konzervativnih nacionalista Zavet i Obraz su obećali da će uložiti žalbu na sporazum.

Po njihovim riječima NATO nema šta da ponudi Srbima na Kosovu u pogledu zaštite, jer su upravo vazdušni napadi NATO isporučili ovu pokrajinu kosovskim Albancima 1999. godine.

Stavovi prema NATO se izrazito razlikuju u Srbiji otkad je Savez pokrenuo vazdušne napade na bivšu Jugoslaviju tokom 78 dana bombardovanja 1999. godine, primoravajući Srbiju da se povuče sa Kosova. Kosovo je tada stavljeno pod međunarodnu upravu, a 2008. je proglašena njegova nezavisnost.

Mnogi Srbi su i dalje ogorčeni zbog gubitka te pokrajine, govoreći o njoj kao o „kolijevci“ srpske državnosti.

Animizitet prema NATO je nedavno opet isplivao na površinu nakon što su dvoje srpskih diplomata prvo bili kidnapovani, a zatim i ubijeni kad su SAD bombardovale pozicije koje je ISIS držao u Libiji, samo nekoliko dana nakon što je potpisan sporazum sa NATO.

Ističe vrijeme Strategiji neutralnosti:

Stručnjaci ističu da postupci NATO i Rusije na Balkanu odražavaju njihove sopstvene unutrašnje interese.

„I SAD i Rusija postupaju iz sopstvenih interesa.... niko ne treba da ima bilo kakve iluzije u vezi toga,“ rekao je Stojadinović.

U međuvremenu mnogi u Srbiji vjeruju da je saradnja sa NATO kroz program Partnerstva za mir, kao i održavanje dobrih odnosa sa Rusijom i dalje najbolja opcija za Beograd i sa ekonomske i sa političke tačke gledišta.

Od 2000. godine svaka vlada Srbije je pokušala da balansira između ovih suprotstavljenih interesa, ali analitičari kažu da Strategija ima rok trajanja.

Stojadinović je izjavio da će odnosi između Srbije i NATO neminovno postati bliskiji kada članstvo u EU postane realnije.

„Odnosi Srbije sa NATO idu ruku pod ruku sa odnosima sa EU. Kad, ili ako, Srbija postane članica EU, samozvana neutralnost će zvanično nestati“, predviđa on.

Samo EU ima resurse da poboljša ekonomiju Srbije koja

je u stagnaciji, tako da je to jedini put kojim treba krenuti, rekao je. „Okretanje Rusiji će odvesti Srbiju u izolaciju“, dodao je.

Ipak neke opozicione partije, kao i ruski zvaničnici, vjeruju

da Vlada Republike Srbije bespotrebno ugrožava svoju doktrinu vojne neutralnosti.

Oni optužuju Vladu da postepeno uvlači Srbiju u NATO bez zvaničnog pridruživanja Alijansi, te samim tim potajno

Rusija nije zadovoljna sporazumom

Moskva je opisala logističku podršku sporazuma između NATO i Srbije kao još jedan pokušaj NATO da proširi sferu uticaja na Balkanu.

Ruski zvaničnici su dodali da je to bio dio već očiglednog scenarija, aludirajući na pozivnicu za pridruživanje Alijansi koju je NATO uputio Crnoj Gori prije tri mjeseca.

Iz Ministarstva vanjskih poslova Rusije su izjavili da su pokušaji da uvuku Srbiju u Alijansu, tako što joj obećavaju bezbjednost, apsurdni, nakon što su SAD ubile dvoje srpskih diplomata, koje su držali kao taoce u Libiji tokom vazdušnog napada.

Govoreći na kanalu Rossiya 1 TV u februaru, portparolka Ministarstva vanjskih poslova Marija Zaharova je izjavila da Vašington i dalje optužuje Rusiju za bombardovanje civila, pritom ne pružajući nikakav dokaz, dok se istovremeno ponaša kao da se ništa nije dogodilo onda kad njihovi sopstveni napadi rezultiraju potvrđenim smrtnim slučajevima.

Zaharova postavlja pitanje kako SAD mogu da obećaju bezbjednost Srbiji kad se pridruži NATO, kad Vašington ne može da izbjegne upadljive mete označene crvenom bojom, u ovom slučaju, srpske diplomate.

„Ovo je nametanje stokholmskog sindroma (Srbiji), gdje oni prisiljavaju žrtve da ih vole“, izjavila je portparolka. „To je posebna vrsta perversije“.

Partija predsjednika Putina, Ujedinjena Rusija, podstiče Srbiju da održi referendum o pridruživanju NATO zajedno sa ranim parlamentarnim izborima u aprilu.

Partijski zvaničnik, Sergej Zeleznjak izjavio je da Rusija smatra Srbiju i druge zemlje na području Balkana „bratskim zemljama“ i dijeli zabrinutost građana koji vjeruju da su njihove zemlje prisiljene na ulazak u Alijansu.

stavlja Srbiju u anti-ruski vojni savez.

Stojadinović kaže da je proglašena neutralnost Srbije ipak samo iluzija.

„Na srpskoj teritoriji se (već) nalaze strane (NATO) trupe“, kaže on, misleći na KFOR misije koje je vodio NATO na Kosovu, čiju nezavisnost Beograd ne priznaje i koje i dalje smatra pokrajinom Srbije.

„U takvim uslovima neutralnost nije moguća.... to je samo lažna izjava“, dodaje.

Uprkos proglašenju vojne neutralnosti 2007. godine Beograd već postaje član NATO programa Partnerstvo za mir. Iste godine, Srbija je odabrala oblasti saradnje sa NATO i počela da učestvuje u procesu planiranja i revizije Alijanse, koji za cilj ima da obuču lokalne snage u skladu sa NATO standardima.

Godinu dana kasnije, Srbija i NATO potpisuju bezbjednosni sporazum, kojim se štite povjerljive informacije i Srbija zvanično započinje svoju misiju u sjedištu Alijanse u Briselu. Nedavno, u januaru 2015. godine, Beograd i NATO potpisuju IPAP, kojim se predviđa saradnja u oblasti bezbjednosti između Srbije i NATO snaga na Kosovu, s tim što je Alijanse iznijela stručno mišljenje Beogradu o reformi sektora unutrašnje odbrane i bezbjednosti.

Izbori samo dodali ulje na vatru

Najava ranih izbora u aprilu samo je zakomplikovala raspravu povodom posljednjeg dogovora NATO.

Kako se bliži kampanja podjele između onih koji podržavaju zapad i onih koji podržavaju istok postaju sve izraženije.

Desno orijentisani populizam jača.

Koristeći nesposobnost političke elite da značajno poboljša ekonomiju, proruski desničari nazivaju EU „ucjenjivačem“. Milica Đurđević, lider krajnje desnice „Zavetnici“, koja je nedavno organizovala nekoliko protesta protiv NATO, izjavila je za BIRN da saradnja sa NATO predstavlja nepoštovanje srpskog naroda, a naročito vojnih veterana, zbog NATO bombardovanja. Ona smatra da je NSPO sporazum sa NATO napad na srpski suverenitet.

Takođe je porekla da njen pokret služi interesima Rusije i Vladimira Putina.

„Mi se samo zalažemo za integritet Srbije. Naravno, saradnja sa Rusijom je važna, jer je njihova pomoć uvijek dobrodošla“, rekla je ona.

„Rusija je takođe bitna za međunarodnu zajednicu u sadašnjem ratu protiv islamskog terorizma. Na primjer, za francuskog predsjednika (Olanda), koji je nedavno izjavio da je Rusija snažan saveznik protiv ISIS, se ne može baš reći da je proruski orijentisan“, dodala je.

Usred svog meteža koji je nastao oko toga, zapadni zvaničnici oprezno pokušavaju da se klone ove debate. Ovaj oprez je naglašen kad je delegacija senatora SAD posjetila Beograd 15. februara.

„Članstvo u NATO je odluka koju treba da donese Srbija i njeni građani, a prioritet Srbije je pristupanje EU“, izjavio je senator Džon Mekejn tokom susreta sa Vučićem.

IMPLEMENTACIJA
REZOLUCIJE SAVJETA
BEZBJEDNOSTI
UN 1325

UČEŠĆE
ŽENA
U MIROVNOM PROCESU
KLJUČNI FAKTOR

- **Glavna razlika između muškaraca i žena koji su uključeni u državnu i međunarodnu bezbjednosnu politiku, jeste ta da žene imaju sposobnost da nađu zajednički jezik sa ženama sa suprotne strane i da zajedno rade na stvaranju mira.**

Dragana Kiprijanovska - Zamjenica ministra vanjskih poslova, Republika Makedonija

Strukturalna dominacija muškaraca u odnosu na žene nije novina. Ta dominacija je duboko ukorijenjena u mnogim društvenim i istorijskim periodima. Ipak, posebno zabrinjava što je ta dominacija evidentna i u današnjem svijetu intenzivne globalizacije. Relativno je teško prepoznati trend rodne nejednakosti. Istraživači su tek nedavno počeli da sistematski razdvajaju društvene informacije po rodnoj osnovi. Pristup višedimenzionalnoj ulozi roda je čak složeniji, posebno po pitanju uloge žena u promovisanju mira, održavanju bezbjednosti i rješavanju sukoba. Rodna nejednakost koja prethodi oružanom sukobu dobija još žalosniju dimenziju onda kad sukob eskalira, dok postojanje rodni stereotipa dodatno pothranjuje tu marginalizaciju. Stoga, svako dalje zanemarivanje principa zastupljenosti rodova kao dijela mirovne i bezbjednosne politike može samo rezultirati rodni slijepilom.

U potrazi za novim pogledom na odnose, učešće žena u zvaničnim i nezvaničnim mirovnim procesima je ključni faktor u stvaranju održivog mira, a cijena da se ovaj potencijal ne sasiječe u korijenu je visoka. Stoga, ova suštinska uloga

žena da učestvuju u procesu sprječavanja i rješavanja sukoba, stvaranju i održavanju mira zvanično je usvojena Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1325.

Usvajanjem Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1325 postavljen je kamen temeljac za agendu koja obuhvata žene, mir i bezbjednost, pošto je po prvi put Rezolucija Savjeta bezbjednosti UN povezala iskustva žena u sukobima sa agendom za međunarodni mir i bezbjednost. Pomenuti dokument poziva na intenzivnije učešće žena u spječavanju i rješavanju sukoba i ističe potrebu da se propisno uzme u razmatranje rodna perspektiva u sprovođenju mirovnih sporazuma, u razoružanju, demobilizaciji i reintegraciji, kao i u obučavanju onih koji održavaju mir. A fortiori, Rezolucijom se ističe da isključivanje žena iz mirovnih procesa direktno krši prava žena, i da uvođenje rodne perspektive u procese donošenja odluka predstavlja ključ za napore koji su uloženi kako bi se uspostavio održivi mir. Od usvajanja ove Rezolucije koja je probila led, usvojeno je još osam dodatnih rezolucija, uključujući Rezoluciju Savjeta bezbjednosti UN 2242, kao i nedavno usvojenu Rezoluciju

Nacionalni pregled

Napredovanje žena na nacionalnom nivou je učvršćeno usvajanjem novog Zakona o jednakim mogućnostima za žene i muškarce (januar 2012.). Ovaj zakon, zajedno sa Zakonom o sprječavanju i zaštiti od diskriminacije iz 2010. daje osnov za eliminaciju dvostrukih i višestrukih diskriminacija, s kojima se naročito suočavaju žene, kao rezultat ukrštanja roda sa drugim kategorijama identiteta. Uvođenje rodne perspektive u politiku i praksu je dalje promovisano usvajanjem Strategije o rodnoj ravnopravnosti za 2013-2020, Nacionalnog plana i Godišnjeg operativnog programa za rodnu ravnopravnost.

Osim toga, napravljen je ogroman korak naprijed usvajanjem Strategije rodno odgovornog budžetiranja 2012-2017, a naročito usvajanjem Nacionalnog akcionog plana o sprovođenju Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1325. U procesu elaboracije Nacionalnog akcionog plana stavlja se poseban akcenat na sprječavanje sukoba i svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama. Ciljevi NPA se fokusiraju na: (1) jačanje rodne perspektive u mirovnim, bezbjednosnim i odbrambenim politikama zemlje; (2) povećano učešće i ulogu žene u mirovnim (civilnim i vojnim) misijama; i (3) sprječavanje nasilja nad ženama u okolnostima kako prije, tako i nakon sukoba, kao i tokom humanitarne krize prouzrokovane katastrofama na nacionalnom nivou.

Štaviše, u Ministarstvu odbrane i Vojski Republike Makedonije se u kontinuitetu sprovodi i unaprijeđuje Program jednakih mogućnosti za muškarce i žene. Ministarstvo odbrane je oformilo tim koji se sastoji od 11 sertifikovanih instruktora koji vode obuku prije razmještaja trupa Vojske Republike Makedonije, koja je angažovana u međunarodne mirovne misije. Ukupan broj trupa Vojske Republike Makedonije koje su podvrgnute tim obukama iznosi 1.644. Od 2002. godine do danas, 130 žena pripadnica Vojske Republike Makedonije je učestvovalo u međunarodnim operacijama.

Broj žena koje rade u Ministarstvu odbrane u procentima iznosi 35.26%, ne uključujući vojna lica, dok, ako uzmemo u obzir vojna lica, taj udio žena iznosi 30.87%. Ukupan postotak žena u Vojski je 8.44%. Ohrabrujuće je da je čak 27% kadeta žena upisalo Vojnu akademiju 2015. godine. Pritom, 22.85% kadeta koji diplomiraju na Vojnoj akademiji i koji su unaprijeđeni u poručnika su žene. Njihova aktivna uloga u stvaranju i sprovođenju bezbjednosne politike Republike Makedonije će bez sumnje doprinijeti primjeni politike zasnovane na rodu i promovisanju rodne ravnopravnosti u oblastima mira i bezbjednosti.

Savjeta bezbjednosti UN 2250 o mladima, miru i bezbjednosti.

Ipak, bez obzira na njihovu uključenost u oružanim sukobima, bilo da su žrtve ili vojnici, najčešće žene nijesu na pravi način predstavljene u mirovnim pregovorima i u stvaranju bezbjednosne politike. Sve strategije koje su se primjenjivale u ovom kontekstu isključuju, tj. ignorišu perspektivu žena i doprinos koji one mogu dati u obezbjeđivanju mira i bezbjednosti. Okvir mirovnih pregovora, makar ovaj dosadašnji, se koncentriše na lica koja se nalaze na visokim pozicijama na vlasti, gdje je broj žena koje rade u sektoru mirovne politike najmanji.

Postavlja se pitanje: Kako su žene mogle da promovišu državnu i međunarodnu bezbjednosnu politiku u tako uređenim odnosima?

Stoga, vojne diskusije iz prošlosti danas su postale debate zasnovane na sveobuhvatnijem političko bezbjednosnom pristupu, dok su oružane snage transformisane u instrument spoljne politike, instrument koncepta kolektivne bezbjednosti i instrument kojim se unaprijeđuje bezbjednost ljudi. Naravno, treba da imamo na umu da učešće žena u stvaranju bezbjednosne politike samo po sebi ne garantuje da će pitanja rodne nejednakosti odjednom postati dio mirovne agende. Pa čak se i danas smatra da je mnogo lakše priznati postojanje rodne podređenosti nego

preduzeti konkretne mjere povodom tog pitanja.

Podaci koje je nedavno objavila organizacija „Žene UN“ indirektno dovode do zaključka da od svih zemalja širom svijeta, 143 države imaju ustave kojima se garantuje jednakost između muškaraca i žena, dok 52 države još uvijek nijesu preduzele mjere kako bi se predvidjela takva ustavna garancija. Prema istraživanju koje je sprovedla SZO, od 2013. godine do danas ukupno 35% žena izloženo je fizičkom i/ili seksualnom nasilju od strane intimnog partnera ili seksualnom nasilju osobe koja im nije partner.

Međutim, današnje okolnosti i jačanje globalnog društvenog pokreta ulivaju nadu za budućnost rodne pravičnosti i jednakosti. Vrijednosti na kojima je zasnovana Rezolucija 1325 podržavaju tu nadu. Potpuna implementacija pomenute Rezolucije zahtijeva vrijeme i sredstva. Ipak, proces bi mogao biti uspješan samo uz odlučno vođstvo i konstruktivno partnerstvo. Glavna razlika između muškaraca i žena koji su uključeni u državnu i međunarodnu bezbjednosnu politiku, jeste zapravo ta da žene imaju sposobnost da nađu zajednički jezik sa ženama sa suprotne strane ili iz druge grupe i da zajedno rade na stvaranju mira. Stvaranje mira je dvosmjerni proces: radimo simultano kako bismo eliminisali nasilje i uspostavili mir. Sposobnost da se nađu na pola puta sa „drugima“ stvara osnovu za ovaj proces.

NAJVEĆI IZBJEGLIČKI TALAS U MODERNOJ EVROPSKOJ ISTORIJI

MIGRACIJE KAO SAVREMENI IZAZOVI EVROATLANTIZMA

- Savremeni evroatlantski odnosi ponovno se prelamaju na relaciji ukupnih odnosa Istok - Zapad, odnosno SAD - Ruska Federacija.

Prof. dr Lidija Čehulić Vukadinović

Migracije su oduvijek bile prisutne u međunarodnoj zajednici, i za one koji su migrirali kao i za zemlje u koje se migriralo, uvijek su predstavljale određenu opasnost i potencijalni problem. No, izbjeglički talas koji trenutno zapljuskuje Evropu (2015. više od milion ljudi tražilo je azil u zemljama EU) ne samo da je po broju migranata najveći u modernoj evropskoj historiji, već je ozbiljno narušio dostignut stepen politike evropske integracije, pokazao institucionalnu nedoslednost određenih programa i institucija Evropske unije (Šengenski sistem otvorenih granica, FRONTEX, European Asylum Support Office, Dablinski sporazum), kao i nedorečenosti u kreiranju zajedničke evropske migracijske politike te zajedničke politike EU prema tražiteljima azila. Osim tih, uglavnom administrativno – tehničkih problema EU, izbjeglička kriza ozbiljno je uzdrmala politički kredibilitet i sistem vrijednosti Evrope kao centra tzv. zapadnog, demokratskog, liberalnog, razvijenog Svijeta u kojem se poštuju ljudska i humanitarna prava. Samim tim i atraktivnost Evropske unije, koja još od Ugovora iz Maastrichta pokušava biti relevantan globalni akter na međunarodnoj sceni, blijedi.

Trenutna izbjeglička kriza svakako predstavlja i jedan od dva glavna izazova politici evroatlantizma u Evropi. Glavni sadržaji evroatlantskih odnosa danas se ponovno prelamaju na evropskom kontinentu, tačnije njegovim graničnim djelovima. Kriza u i oko Ukrajine, koja je kulminirala ruskom vojnom aneksijom Krima, rezultirala je do sada najlošijim odnosima na relaciji NATO - Ruska Federacija. Smanjene su političke veze ta dva aktera, a Zapad je

Ruskoj Federaciji nametnuo sankcije. U odnosima tzv. novog hladnog rata NATO se postavio vrlo odlučno u cilju promocije i očuvanja temeljnih vrijednosti evroatlantske ideje; zaštite demokratskog razvoja društva, prava nacionalnih manjina, poštovanje vjerskih sloboda i opšte humanitarnih vrijednosti. Istočnoevropske članice Saveza, uključujući i baltičke zemlje, danas su njegov najmilitarizovaniji dio. Po prvi put nakon raspada bipolarizma NATO je okupio svoje brojne kopnene, pomorske i vazdušne snage, uključujući i posebno formirane snage za brzi dogovor te ih stacionirao na teritoriju svojih istočnoevropskih i baltičkih zemalja članica. U tom velikom okupljanju vojnih snaga ali i demonstraciji njihove stvarne moći i djelotvornosti u brojnim vojnim vježbama koje preduzima u svojim članicama blizu granice s Ruskom Federacijom, predvode snage najjače članice Saveza, Sjedinjenih Američkih Država.

S druge pak strane, kriza izazvana tzv. zapadnobalkanskom izbjegličkom rutom rezultirala je relativno blagim odgovorom NATO-a. Od početka izbijanja krize generalni sekretar Saveza Jens Stoltenberg ističe kako se radi o humanitarnoj krizi za čije je rješavanje primarno zadužena Evropska unija. Naravno, za NATO je saradnja sa Evropskom unijom oduvijek bila esencijalna. Stoga će, u kontekstu dobre NATO - EU saradnje, članice NATO-a koje su ujedno i članice EU dati svoj doprinos u suočavanju sa izbjegličkom krizom. NATO bi trebao služiti kao platforma uspješne i efikasne saradnje svih članica dviju organizacija koje se žele jače uključiti u rješavanje krize na tom graničnom dijelu

Evrope, a maksimalno što se od Saveza trenutno može očekivati je pružanje logističke, savjetodavne i političke podrške programima i akcijama EU vezanih za izbjegličku krizu. U svom vojnom djelovanju NATO će se skoncentrisati na preduzimanje određenih akcija van teritorije Evrope u cilju uklanjanja uzroka same izbjegličke krize (stabilizacija prilika u ratom zahvaćenim područjima Sirije, Iraka, Afganistana). Takva odluka Saveza u skladu je sa posthladnoratovskom svojevrsnom podjelom rada i odgovornosti za održanje sigurnosti međunarodnog poretka između evroatlantskih saveznika. Evropska unija trebala bi se primarno baviti humanitarnim, a NATO vojnim akcijama.

Iako su kršenja demokratskih normi, solidarnosti i ljudskih prava mnogo evidentnija upravo na tom južnom kriznom žarištu Starog kontinenta od onih na njegovom sjeveroistoku, u praksi se pokazuje da se savremeni evroatlantski odnosi ponovno prelamaju na relaciji ukupnih odnosa Istok - Zapad, odnosno SAD - Ruska Federacija. Time je, uprkos Savezničkog deklarativnog pozivanja na promovisanje demokratije i ljudskih prava, geostrategija, borba za konkretne interesne sfere i želja Zapada da se pod svaku cijenu umanje mogućnosti ruskog uticaja u Evropi prevagnula u izboru prioriteta i fokusa djelovanja evroatlantskih saveznika u savremenim evropskim kretanjima.

No, pokazuje se da se Evropska unija sama ne može ili ne želi adekvatno boriti protiv najnovije prijetnje evropske sigurnosti, nekontrolisanog, kontinuiranog dolaska sve većeg broja ljudi iz ratom zahvaćenih kriznih žarišta. Čak ni pokušaj ograničavanja statusa izbjeglica na ljude koji dolaze iz ratom opustošenih dijelova Sirije, Iraka ili Afganistana, nije dovoljan da ograniči broj migranata koji dolaze i žele ući u Evropsku uniju. Evropske granice nikada u modernoj historiji nisu bile toliko nesigurne što je svakako rezultat destabilizacije prilika u bližem i širem evropskom okruženju. Tradicionalne nestabilnosti regije Mediterana povezuju se, diverzifikuju i šire duboko u unutrašnjost afričkog kontinenta, a na azijskom prostoru crta nesigurnosti seže gotovo do Tihog okeana. Ne radi se više samo o tradicionalnom tzv. muslimanskom polumjesecu od Levanta do Pakistana. Tradicionalno pitanje vjerskih sloboda ili različitih sistema vrijednosti kao i Huntingtonova najava iz devedesetih godina prošlog vijeka o sukobu različitih civilizacija,

nijesu jedini faktori destabilizacije međunarodnog sistema. Sve veći stepen siromaštva, glad, nedostatak pitke vode, energenata, zarazne bolesti, radikalne terorističke grupe, različiti oblici savremenog ropstva, sve veći stepen izloženosti različitim grupama stanovništva kriminalu i korupciji, do otvorenih oružanih sukoba u kojima se brutalno vojnom silom uništavaju osnovni uslovi za život ljudi, razlozi su zbog kojih tako veliki broj stanovništva napušta tu ogromnu nestabilnu teritoriju i pokušava započeti novi život upravo u Evropi. Iz njihove sumorne i nesigurne svakodnevice bilo koja članica Evropske unije ili NATO-a nalikuje obećanoj zemlji blagostanja, mira i slobode.

Od tri glavne izbjegličke rute prema Evropi, prvoj: od Afrike

preko Mediterana do Francuske; drugoj: od Afrike preko Mediterana do Lampeduze, ona treća: iz Azije, djelimično Afrike preko jugoistočne Evrope ili Zapadnog Balkana do Evrope postala je najdominantnija. Ubrzo i službeno prozvana Zapadnobalkanska izbjeglička ruta dovela je do novih realnosti i odnosa snaga među članicama EU i NATO-a, ali i redefinisala međusobne odnose zemalja na toj ruti, od kojih su sve osim Srbije i službenog aspiranta za članstvo u te dvije organizacije (Srbija želi da uđe u EU bez članstva u NATO-u).

Prvi raskoli zbog priliva velikog broja migranata Zapadnobalkanskom rutom zabilježeni su unutar samih članica EU. Nakon evidentnog nepoštovanja Dablinskog sporazuma i Šengenskih regulativa Evropska unija usvaja kvote za alokaciju prvih sto šezdeset hiljada migranata iz Italije i

Grčke u ostale članice Unije. Ali dio bivših postsocijalističkih zemalja (Mađarska, Češka, Poljska, Slovačka), ali i neke bogate stare članice EU (Velika Britanija, Francuska, Danska) otvoreno su se suprotstavile politici kvota o prihvatanju izbjeglica koje je Brisel službeno predložio. Ubrzo Mađarska počinje da gradi žičanu ogradu na svojoj granici sa Srbijom i Hrvatskom, a sve oštija retorika u odnosu na prihvatanje migranata koji su po brojnim fizičkim, kulturološkim i vjerskim karakteristikama različiti od u Istočnoj Evropi dominantnog slovenačkog hrišćanskog svijeta, počinje šokirati javnost. Na primjer u Češkoj, pretežno ateističkoj zemlji, žele primiti/da prime samo hrišćane, u Poljskoj ne žele izbjeglice jer one smrde, u Mađarskoj ih ne žele jer su Muslimani....U tim istočnoevropskim zemljama oštro se napada njemačka kancelarka Angela Merkel, koja se od početka izbjegličke krize, zalaže za otvaranje granica Evropske unije, prihvatanje migranata i stvaranje uslova za njihovu efikasniju asimilaciju u evropska društva. Takvom politikom, na tragu očuvanja evropskih temeljnih vrijednosti, evropskog sistema vrijednosti i evropskih demokratskih postignuća, kancelarka Merkel još jednom spašava fiktivno jedinstvo Evropske unije (isto je učinila i nakon institucionalne i finansijske krize EU) iako na domaćoj političkoj sceni sve više gubi kredibilitet i popularnost svojih vlastitih građana i političkih saradnika. No kancelarka Merkel je istrajna da EU mora pronaći rješenje te da stvaranje vanjskih granica pred migrantima ili uvođenje nekog

novog unutrašnjeg Šengena nije adekvatan odgovor za budućnost.

Unutar institucija EU očito se ne može postići jedinstveni stav oko izbjegličke krize stoga pojedine članice, u skladu sa vlastitim nahođenjima i interesima, izlaze sa različitim pojedinačnim ili grupnim inicijativama vezanih za taj problem. Grupa zemalja poznatija kao koalicija voljnih, koja uključuje Austriju, Holandiju, Belgiju, Luksemburg, Njemačku, Finsku, Švedsku i Grčku, sastaje se nezavisno od službenih tijela EU i pokušava naći neka prihvatljiva rješenja vezana za svakodnevne probleme koje njihove zemlje imaju vezano za izbjeglički talas kojem su izložene, ali isto tako organizuju i česte sastanke sa ne - članicom EU, Turskom. Danska je predložila za vrijeme trajanja izbjegličke krize usvajanje svojevrsnog mini -Šengena koji bi se odnosio samo na manji broj članica EU spremnih poštovati više standarde solidarnosti. Višegradaska grupa zemalja (Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka) kontinuirano zadržava i na različite načine izražava svoj negativan stav prema prihvatanju migranata. Evropska solidarnost kao jedna od snažnih karakteristika najavljenog evropskog identiteta pada pred najездом izbjeglica i migranata. Izbjeglička kriza, uz već ustaljenu podjelu na tzv. Evropejce i Atlantiste, stvorila je i neke nove podjele unutar Evrope, koji

će se svakako odraziti i na ukupne evroatlantske odnose. S druge pak strane, zemlje na tzv. zapadnobalkanskoj izbjegličkoj ruti (Turska, Grčka, Makedonija, Srbija, Hrvatska, Slovenija, Austrija) nakon početnih međusobnih optuživanja, političkog vrijeđanja, čak i zatvaranja granica između nekih od njih (Hrvatska - Srbija) i izgradnje novih žičanih ograda (Slovenija na granici sa Hrvatskom) shvatile su da probleme vezane za migrante moraju rješavati zajedno i simultano.

Zemlje Zapadnog Balkana, zbog svoje loše ekonomsko - socijalne situacije migrantima nijesu interesantne kao krajnje zemlje u kojima bi tražili azil ili ostali živjeti. No, plaše se da zbog oklijevanja i tromosti institucija EU, ali i nezainteresovanosti ostalih međunarodnih organizacija za taj evropski bezbjednosni problem ne postanu izbjeglički sabirni centri, odnosno kako je to EU čak svojevremeno i predviđala, regionalni hot-spotovi uz vanjske granice EU. Njihova iznenadna funkcionalna saradnja ima za cilj upra-

vo spriječiti takav scenario. Naime, i mnogo bogatije zemlje od zemalja na zapadnobalkanskoj izbjegličkoj ruti teško podnose ekonomski teret prihvatanja tako velikog broja migranata. To je najbolje iskoristila Turska koje je za više od dva miliona izbjeglica koliko ima u svojim izbjegličkim kampovima dobila ogromna novčana sredstva od EU kao i liberalizaciju pristupa određenih turskih proizvoda na tržište Evropske unije. No radikalizacija situacije u Turskoj ne ide u prilog takvoj politici Ankare koja sve teže podnosi teret postojećih i svakodnevno pristižućih novih migranata na njenu teritoriju. Ograničavanje broja migranata koji mogu ući u EU na manje od hiljadu dnevno dovodi do sve većeg

nezadovoljstva desetine hiljada onih koji čekaju na grčko - makedonskoj granici, ali ne zaustavlja stotine hiljada novih koji se približavaju Evropi. Zemlje zapadnobalkanske rute ubrzano prilagođavaju svoja zakonodavstva ne bi li omogućili slanje nacionalnih vojnih snaga u odbranu sopstvenih ili čak i granica EU ako zatreba. Izgradnja dodatnih žičanih ograda i drugih barijera na ulaznim granicama Evropske unije, pa čak budu li one danonoćno štićene velikim kontingentima ljudske i tehničke vojne sile zasigurno neće zaustaviti pokušaje migranata da uđu u Evropu. Već sada se spominju alternativni pravci (Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina), a s dolaskom proljeća i povoljnijih meteoroloških uslova ti geografski teško dostupni tereni lakše se prolaze.

Jedino oko čega se svi slažu je činjenica da izbjeglički talas prema Evropi neće tako brzo prestati. Zbog intenziviranja ratnih sukoba u Siriji početkom 2016. godine samo iz te zemlje raseljeno je oko sedam miliona ljudi. Pitanje je koliko će dugo Liban, Jordan i Turska uspijevati zadržati četiri miliona migranata u njihovim prihvatnim kampovima. Prema predviđanjima Ujedinjenih nacija do 2050. godine broj afričkog stanovništva će se udvostručiti, najveći dio krenuće prema Evropi.

Sumirano, izbjeglička kriza dokazala je kako su glavni izazovi posthladnoratovske sigurnosti evropskog i svjetskog poretka izazovi tzv. soft security, da se ne mogu rješavati isključivo vojnom silom (koliko god Zapad to uporno pokušava) te i da je Zapad još jednom izgubio kredibilitet u ostatku Svijeta.

Na samu Evropu, njene veze sa Sjedinjenim Američkim Državama (politiku evroatlantizma) a posebno proces evropske integracije izbjeglička kriza ostavila je duboke tragove. Danas rješenje izbjegličke krize većina vidi u rješenju sirijskog sukoba, što je samo po sebi nedovoljno. I tu se ponovno kao inicijator jačeg političkog, zatim i vojnog djelovanja Zapada, pojavio ruski faktor. Naime, sirijsku krizu, koja je trajala pune četiri godine s ogromnim brojem žrtava, počela se intenzivnije rješavati ne zbog problema koje Evropa ima s migrantima, nego tek nakon ruskog vojnog angažmana u Siriji i uspjeha koje su, pomognute ruskim snagama, počele postizati Asadove snage. S druge strane Putinova diplomatija vidjela je u Siriji izvanrednu priliku da u pozivima na zajedničku akciju protiv ISIL-a skrene pažnju NATO-a, Sjedinjenih Američkih Država, Evropske unije i čitave međunarodne zajednice s Ukrajine i da učvrsti svoje pozicije u Siriji koja još uvijek predstavlja jedinu rusku stratešku bazu na Mediteranu. Gledano iz tih širih geostrateških interesa velikih sila, izbjeglička kriza sa kojom se suočava dio članica Evropske unije i zapadnobalkanska izbjeglička ruta nekim akterima može se činiti kao lokalni, evropski problem.

POSTEVROMAJDANSKA
UKRAJINA I FAKTOR RUSIJE

IZAZOVI UKRAJINSKOG DRUŠTVA

Hibridni rat Revolucije dostojanstva koji vodi Kremlj ometa prozapadne snage u sprovođenju reformi u ukrajinskom građanskom društvu, javnoj upravi i zapadnoj dijaspori.

Autor: Dr Andreas Umland, viši saradnik na Institutu za Euro-Atlantsku saradnju u Kijevu

Kako se može opisati kontradiktorna slika današnje Ukrajine - zemlje sa toliko isticanim najavama plana reforme, u kojoj reformatori napuštaju vladu?

S jedne strane, Kijev se može pohvaliti prvim uspjesima u sprovođenju „Strategije za reforme 2020“, usvojene u julu 2014. U ovom programu je ukrajinska Vlada prepoznala 62 državne mjere reforme koje treba da se preduzmu u narednim godinama. I zaista, kao posljedica toga, donešeni su brojni zakoni o: lustraciji, borbi protiv korupcije, nabavci, reorganizaciji državne službe, unaprijeđenju višeg obrazovanja, stvaranju novih policijskih snaga, uvođenju javnog emitovanja itd. Trenutno se osnivaju četiri nove agencije

za borbu protiv korupcije koje će se isključivo boriti protiv mita i korupcije. Vlada u Kijevu je zajedno sa ukrajinskim građanskim društvom i međunarodnim savjetnicima, kao što su specijalna Savjetodavna Misija UN i Venecijanska komisija Savjeta Evrope, radila na formulisanju ovih zakona.

Štaviše, vrijedne su pomena i reforme na regionalnim i lokalnim nivoima. Brojne ukrajinske oblasti, gradovi, pa čak i sela trenutno mijenjaju svoju javnu upravu na bolje, čak i prije sprovođenja Kijevskog plana o decentralizaciji. U nekim slučajevima, oblasti i zajednice sprovode reforme blisko sarađujući sa prozapadnim snagama u Kijevu. U dru-

gim, ljudi koji sprovode lokalne reforme djeluju nezavisno od reformskih pokreta u Kijevu. U brojnim regionalnim vladama, kao na primjer u upravi oblasti Odese, lokalne promjene su ili na domaku ili su nadmašile reforme koje se sprovode u Kijevu.

S druge strane, Ukrajina se danas nalazi usred političke krize koju nisu pokrenule ove napredne promjene, već sporo sprovođenje i konstantno podriivanje reformi unutar centralne vlade i parlamenta, koji su nedavno doveli do dubokog raskola u kijevskoj vladajućoj eliti. Nakon zloslutnih znakova tokom prethodnih mjeseci, uvaženi ukrajinski ministar ekonomije Aivaras Abromavicius podnio je ostavku 3. februara 2016. i na taj način poljuljao političke krugove. Abromavicius se izričito pobunio protiv dogovora iza zatvorenih vrata sa kojima je trebalo da se saglasi i iznio na površinu sve veće frustracije zvaničnika ukrajinske reformske vlade.

Stoga, transformacija Ukrajine tek slijedi. Ne samo da nijesu ispunjena postevromajdanska obećanja brze i sveobuhvatne reforme, nego se stari sistem mita i mreže državnih poslova ponovo javio, mada pod novom maskom. Da ironija bude veća, sve ovo se dešava uprkos anti-oligarhijskom patosu Revolucije dostojanstva iz 2013-2014 i uprkos planu reforme postevromajdanske Vlade, a i u suprotnosti je sa prošlošću mobilisanog građanskog društva i zapadne dijaspore.

Standardno objašnjenje za ovu očitu protivurječnost je validno, premda nedovoljno: ukrajinske post-sovjetske mreže korupcije uzvraćaju udarac, stare navike i ustrojstva su opstali, a novo političko vođstvo Kijeva očigledno nije tako transformatorski nastrojeno kao što su mislili revolucionari iz 2014. Ipak, kako objasniti paradoks da vođe Ev-

romajdana nijesu bile u stanju da pobijede stari oligarhijski sistem? Izdvajaju se tri razloga za ovaj neuspjeh:

- 1 – Ruska agresija protiv Ukrajine: vojna ekspanzija Moskve imala je višestruke društveno-ekonomske posljedice za ukrajinsko društvo, uključujući i njegovu sposobnost da se radikalno mijenja. Hiljade Ukrajinaca - među kojima je bilo mnogo nesebičnih patriota - je ubijeno, osakaćeno, ranjeno ili/i zadobilo traume od rata. Ukrajina je izgubila dvije ekonomski važne teritorije. Aneksiju Krima i okupaciju djelova Donjeckog bazena pratila je eksproprijacija proizvodnih postrojenja, konfiskovanje državne i privatne imovine, uništavanje infrastrukture i prenos industrijske opreme i drugih dragocjenosti iz Ukrajine u Rusiju. Ukrajina je morala da preusmjeri veliki dio svojih, već oskudnih, finansijskih, materijalnih i ljudskih resursa iz civilnog u vojni sektor, za posleratni oporavak. Rat i razni izazovi koje on donosi, su prouzrokovali kontraefekat na aktivnost ukrajinskog građanskog društva i dijaspore na zapadu. Desetine hiljada aktivista koje je mobilisao Evromajdan nijesu više usmjeravale svoje prvobitne napore na ponovno oživljavanje zemlje. Umjesto da rade na reformi Ukrajine, mnoge građanske grupe Ukrajine su u prvi plan stavile pitanje pukog opstanka države. Borba ili podrška ratu protiv Rusije - a ne mijenjanje domovine - postala je prioritarna misija za većinu ukrajinskih revolucionara. Suočavanje sa nemilosrdnim i moćnim neprijateljem iz inostranstva, stabilizacija države, društva i velikih kompanija, a ne odvajanje vlade od oligarha, je bio i ostao glavni zadatak Ukrajine. Ipak, ubrzo su naišli na obeshrabrujući izazov – ublažavanje fizičke i mentalne patnje kroz koju su prošle hiljade vojnika i civila, kao i njihove porodice na koje je uticao rat. U periodu od 2014. do 2015. ukrajinsko građansko društvo je trebalo da se fokusira na poboljšanje zakonodavnih projekata, koji bi unaprijedili međunarodne ekonomske veze, razotkrili mreže korupcije, razvili obrazovne programe, identifikovali bespotrebno trošenje, ili koji bi se suočili sa ozbiljnim istorijskim pitanjima. Umjesto toga, većina aktivista koji su mobilisani u periodu 2014-2015 je angažovana da radi poslove usko povezane sa ratnim aktivnostima, kao što su pomaganje unutrašnje raseljenom stanovništvu, popravljjanje uništene infrastrukture i slični zadaci.
- 2 – Ekonomska kriza prouzrokovana ratom: Ovu već tešku situaciju je zakomplikovao veoma ozbiljan pad BDP, realnih dohodaka i nacionalne valute - grivne – u periodu od 2014. do 2015. godine, koji je uglavnom, ali ne isključivo prouzrokovao rat. Čak i prije ruske agresije, Ukrajinci su

bili veoma siromašni. Ali ih je dugogodišnji krvavi rat protiv najveće evropske vojne sile učinio najsiromašnijim narodom u Evropi – čak iza Albanaca i Moldavaca. Pritom, u isto vrijeme su se naglo povećale cijene struje, gasa i grijanja – uslov koji je nametnuo Međunarodni monetarni fond kako bi pozajmili novac od njih. Čisto da bi se agonija nastavila. Ipak, ovo drastično makroekonomsko prilagođavanje tokom rata je još više pogoršalo efekat šoka već ozbiljnog finansijskog i društvenog kolapsa koje je stanovništvo iskusi- lo od početka ruske intervencije. Ogroman procenat komunalnih naplaćivanja ne samo da je smanjio privatnu potrošnju, investiranje i komfor, već je stavio građanske aktivnosti u još težu ekonomsku situaciju, smanjio popularno podržavanje vesternizacije vladine agende, i olakšao uspon neodgovornog političkog populizma.

3 – Nevojni instrumenti moskovske intervencije: Ukrajina nije bila niti je jedina žrtva tradicionalne oružane agresije. Rusija istovremeno vodi nevojni hibridni rat u više smjerova protiv Ukrajine koji je samo djelimično očigledan i ne baš u potpunosti shvaćen na zapadu. Ovo, ponekad namjerno zatajeno podriavanje ukrajinske države se sprovodi kroz ekonomske sankcije, tajne obavještajne operacije, međunarodne propagandne kampanje, namjerne sajber napade, diplomatske intervencije, politički pritisak, okupljanje trupa na rusko-ukrajinskim granicama, itd. Vjerovatno najvažniji aspekt „nelinearnog“ ratovanja

Kremlja nisu toliko njegove neposredne posljedice, koliko osnovni društveno-psihološki i političko-ekonomski kalkulus. Ukrajinca treba izmoriti tako što ih godinama treba držati u neizvjesnosti – zaglavljene između bezbrižnosti i tenzije, između rata i mira, nestabilnosti i stabilnosti. Ovo bi naročito trebalo da izazove nestalnost i frustracije na području na kom se govori ruski jezik, a koje se graniči sa Rusijom, kao i na Crnom i Azovskom moru. Lokalni preduzetnici treba da budu obeshrabreni, diplomci sa univerziteta razočarani, aktivisti građanskog društva uznemireni, međunarodni partneri unevjereni, a strani investitori preplašeni.

Ovi značajni novi izazovi za ukrajinsko društvo promijenili su javni i privatni život mnogih Ukrajinaca – uključujući i one koji su društveno više aktivni – u periodu od 2014. do 2015. godine. Očigledno, ni agresija ruskih oružanih snaga ni nevojne intervencije drugih agencija Kremlja u Ukrajini, i njihove različite posljedice se ne mogu opravdati sporim sprovođenjem reformi koje je preduzela ukrajinska Vlada i predsjednik. Ipak, hibridni rat Moskve protiv Kijeva i njegove različite ekonomske, društvene i psihološke posljedice su takođe imali važnog odjeka za tranziciju Ukrajine. To je naročito promijenilo „korelaciju snaga“ u borbi ukrajinskog društva protiv korumpirane državne uprave i iracionalne ekonomske strukture. Da je Rusija ispoštovala suverenitet, integritet i evropski izbor njenog „bratskog naroda“, mi bismo danas imali umnogome drugačiju Ukrajinu.

Adriatic
PROPERTIES

VRIJEME JE DA SE NEŠTO KONKRETNO PREDUZME

TERORIZAM I PRIJETNJE SA JUGA S KOJIMA SE SUOČAVA NATO

- Dok NATO i međunarodne organizacije imaju značajnu ulogu u upravljanju, podršci i poboljšanju anti-terorističkih akcija država članica, državne vlade imaju primarnu odgovornost u pružanju bezbjednosti, unutrašnje i spoljašnje, svojim građanima i državi.

Prof. dr Fabrizio W. LUCIOLLI, Predsjednik Svjetske organizacije atlantske povelje

Terorizam i migrantska kriza su pokazali kako su međusobno povezane trenutne prijetnje i izazovi koji pogađaju obje obale Mediterana. Zajedničke prijetnje koje zahtijevaju zajednička rješenja između međunarodnih organizacija, NATO, i njegovih partnera na Mediteranu i u zalivu kroz pravi kooperativni bezbjednosni pristup.

Zapravo, „Meditranska regija se suočava sa velikim bezbjednosnim izazovima koji mogu imati višestruke posledice po evroatlantsku bezbjednost“. Ovu izjavu su dali predsjednici država i vlada povodom NATO Samita u Velsu 2014. godine, dok pretpostavka da je bezbjednost Mediterana usko povezana sa bezbjednošću Evrope nije novina. Rimljani su prepoznali strateški značaj Mediterana, a tokom Hladnog rata evropski kontinentalni front je prebačen u mediteranski bazen, gdje su se sukobile američka šesta flota i peta sovjetska eskadrila.

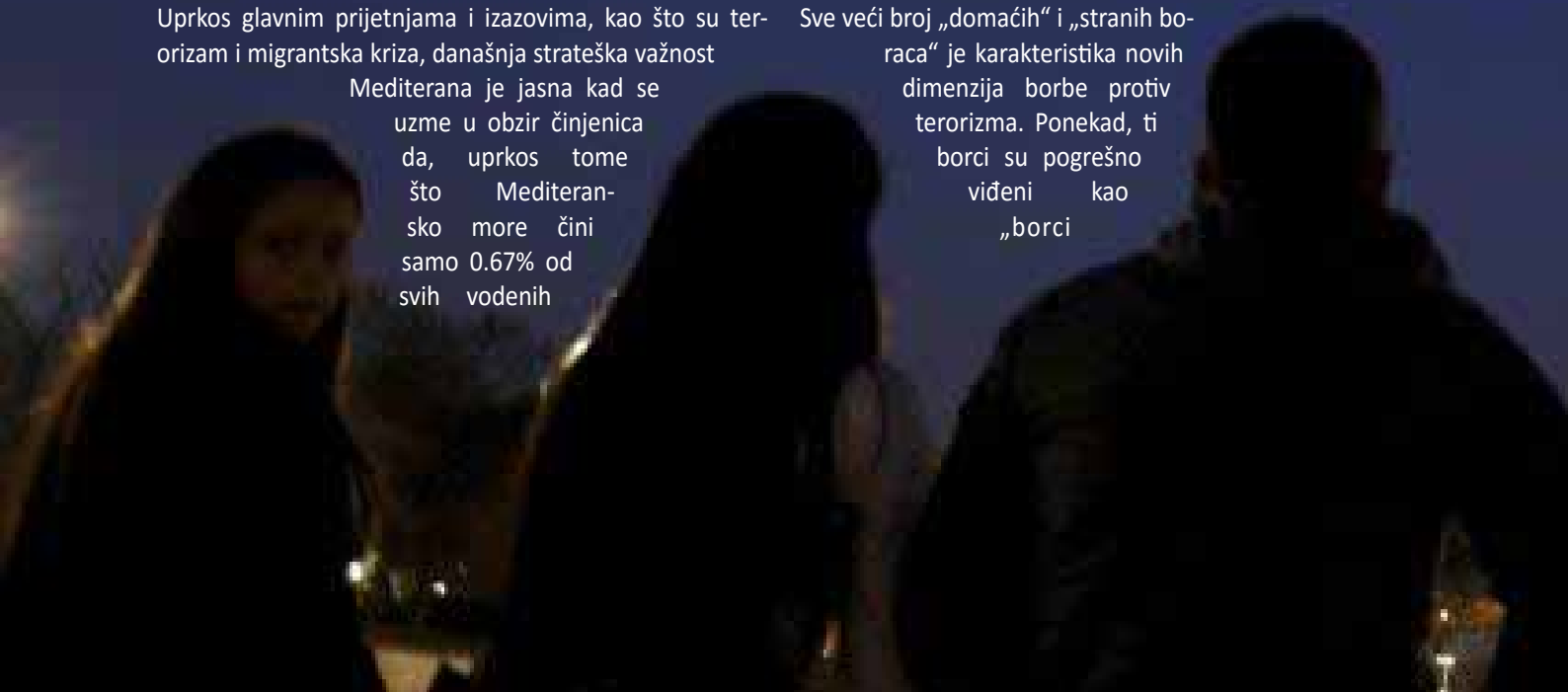
Uprkos glavnim prijetnjama i izazovima, kao što su terorizam i migrantska kriza, današnja strateška važnost

Mediterana je jasna kad se uzme u obzir činjenica da, uprkos tome što Mediteransko more čini samo 0.67% od svih vodenih

površina naše planete, preko njega se na godišnjem nivou transportuje preko 450 miliona tona nerafinisane nafte, što predstavlja jednu četvrtinu svjetskog transporta nafte. U vrijeme globalizacije odsustva bezbjednosti, uticaj nestabilnosti i krize ima domet i van regionalnog konteksta uz stvarne i potencijalne posljedice za ostale geopolitičke oblasti. Stoga, nijedna država ni međunarodna organizacija ne bi mogla sama da se efikasno uhvati u koštac sa kompleksnim i međusobno povezanim prijetnjama i bezbjednosnim izazovima, prije svega terorizmom.

Iako terorizam nije nova pojava u bezbjednosnom scenariju – pošto je čin Gavrila Principa započeo Prvi svjetski rat – teroristička prijetnja sa kojom se mi suočavamo danas ima dosad nezapamćene odlike koje se moraju uzeti u obzir kako bi se razvile efektivnije strategije za borbu protiv terorizma.

Sve veći broj „domaćih“ i „stranih boraca“ je karakteristika novih dimenzija borbe protiv terorizma. Ponekad, ti borci su pogrešno viđeni kao „borci

za slobodu“, dok, naprotiv, oni žele da na necivilizovan način unište kulturnu baštinu i osnovne slobode našeg građanskog društva.

Danas se terorizam proširio po cijelom svijetu i više nego ikad je međusobno povezan u cilju radikalizacije, regrutovanja i obuke. Poslednji napadi u Parizu i Briselu koji su odnijeli desetine hiljada nevinih žrtava u Evropi, na Mediteranu, Bliskom istoku, Aziji i širom svijeta prouzrokovali su očajanje i strah među ljudima.

Usvajanjem kooperativnog bezbjednosnog pristupa i efektivne strategijske vizije moći ćemo da se suočimo sa višestrukim dimenzijama terorizma jer sad je vrijeme da preduzmemo nešto, ne samo da reagujemo.

Postoje glavni slojevi efektivne strategije za borbu protiv terorizma: međunarodni, nacionalni i državni. Na međunarodnom nivou, nezapamćene odlike novog terorizma zahtijevaju od međunarodnih organizacija i država članica da poboljšaju i usklade svoje različite strategije za borbu protiv terorizma kako bi se efektivnije preduzele anti-terorističke mjere.

Tačka Lisabonskog sporazuma o zajedničkoj odbrani (član 42, stav 7), na koju se pozvala Francuska povodom terorističkih napada u Parizu, ide u tom pravcu i poziva države članice EU da se uzajamno pomažu „koliko je god to u njihovoj moći“. Međutim, ni to, kao ni mogućnost da se pribjegne pravom strategijskom partnerstvu NATO i EU nije imalo odziva.

Izgleda da međunarodna zajednica ide prema zajedničkim bezbjednosnim rješenjima protiv ISIS u Siriji i Iraku. Međutim, da bi to uspjeli, značajni međunarodni, regionalni i lokalni akteri treba da uspostave pravu vojnu saradnju kojom bi se prevazišle različite političke strategije i taktike koje ih još uvijek spriječavaju da vode istu bitku. Štaviše, stabilizacija Mašreka neće biti dovoljna pošto

je ISIS rasprostranjen po cijelom Mahrebu sa glavnim pozicijama u Libiji, Sahelu i na drugim mjestima u Africi. ISIS je takođe preuzeo odgovornost za terorističke napade u Avganistanu i jugozapadnoj Aziji, i samim tim zajednička bezbjednosna rješenja se moraju sprovesti na širem području ukoliko međunarodna zajednica želi da nadvlada ISIS i njegovo širenje.

Dok NATO i međunarodne organizacije imaju značajnu ulogu u upravljanju, podršci i poboljšanju anti-terorističkih akcija država članica, državne vlade imaju primarnu odgovornost u pružanju bezbjednosti, unutrašnje i spoljašnje, svojim građanima i državi. Osim kontrole granica, obavještajnih službi i zaštite kritičnih infrastrukture (kao što su nuklearna postrojenja, aerodromi i metro), od državnih vlada se zahtijeva da unaprijede i razviju nove anti-terorističke strategije i sredstva.

U tom cilju, teroristički napadi u Briselu su istakli važnost efektivne saradnje između lokalne policije, opština, kao i pojedinaca.

Ovo takođe nameće širenje nove i ojačane bezbjednosne kulture među stanovništvom, razvoj adekvatne spremnosti civila, bolje prikupljanje podataka, kao i zaštitu građana koji će prijaviti potencijalne prijetnje.

Zapravo, pojedinci će u budućim anti-terorističkim strategijama dobiti važniju i suštinsku ulogu jer će predstavljati prvu i temeljnu „pločicu“ novog bezbjednosnog mozaika. Ovo podrazumijeva osmišljavanje obrazovnih programa i programa za obuku koji će moći da među građanima razviju novu kulturu državne bezbjednosti.

Osim terorizma, porast hibridnih i obnavljanje tradicionalnih oblika ratovanja – otjelotvorenih kroz razvoj borbe protiv ISIS u konvencionalni sukob i kroz nasilnu eskalaciju krize u Ukrajini – poziva NATO i partnerske zemlje da na viši nivo podignu svoje sposobnosti i spremnost. Proces koji zahtijeva odgovarajuće vojne sposobnosti da bi se izbjegao disbalans unutar Saveza između resursa koje države članice dodjeljuju sektoru odbrane i sposobnosti NATO da garantuje efektivnu kolektivnu odbranu. Stoga, u susret predstojećem Varšavskom Samitu za sve države saveznice EU je obavezno da naprave korak napr-

لحظة تفجير معبد (بعلمين) الوثني في مدينة تدمر

مجلس

ijed kako bi se riješilo pitanje BDP od 2%.

Pritom, NATO i partnerske zemlje se sve više suočavaju sa bezbjednosnim prijetnjama i izazovima koji nisu vojne prirode i koji se ne mogu riješiti uz pomoć vojnih sredstava.

Zaista, „bezbjednost danas je mnogo više od vojnog pitanja. Jačanje političkih konsultacija i ekonomske saradnje, razvoja resursa, napretka u obrazovanju i razumijevanju javnog mnjenja, sve ovo može biti isto tako važno za zaštitu bezbjednosti nacije ili saveza, kao i izgradnja bojnih brodova i opremanje vojske.“

Ove riječi jasno odražavaju karakteristike scenarija moderne bezbjednosti. Ustvari, one su izraz dalekosežne vizije „Izveštaja trojice mudraca o nevojnoj saradnji“ koji je NATO objavio 1956. kako bi nam ukazao na važnost zajedničkog pristupa bezbjednosti i u strateškim nevojnim sektorima. Radikalizacija, nezaposlenost i marginalizacija uz sve veće izazove koji potiču od klimatskih promjena, deficita hrane i vode, su nevojni faktori nestabilnosti koji pothranjuju terorizam i koji uzrokuju užasne humanitarne krize, kao što je izbjeglička kriza. Faktori nestabilnosti u najvećem dijelu ugrožavaju novu generaciju i proizvode opasne posljedice u domenu bezbjednosti.

U okviru toga, Evropska unija i NATO ne mogu da dozvole da zanemare tekuća dešavanja širom južnog okruženja. U Evropi, na Mediteranu i Bliskom istoku, nama je zaista potrebna nova vizija i pro-aktivna, a ne re-aktivna, i sveobuhvatna strategija, koja bi mogla efikasno da se pozabavi višestrukim prijetnjama i izazovima bezbjednosti, koji sve više dolaze iz područja izvan granica evroatlantskog i mediteransko-zalivskog područja.

EUROATLANTSKE INTEGRACIJE SISTEMA BEZBJEDNOSTI

Savremeni svijet je u traganju za novim sadržajima i formama sopstvene bezbjednosti i egzistencije. Bezbjednost svijeta je u žiži svjetskih zbivanja, a sa velikom bojaznosti se, na polovini druge dekade 21.vijek, očekuju promjene kako u načinu života i organizovanja država i nacija, tako i u ostvarivanju ljudskih sloboda, demokratije i bezbjednosti. Stalno traženje balansa između bezbjednosti s jedne i ljudskih prava i sloboda, s druge strane, izloženo je novim nacionalnim, transnacionalnim i globalnim izazovima, rizicima i prijetnjama bezbjednosti, kako po bezbjednost pojedinca, tako i po bezbjednost države. Sve to, itekako, utiče na preoblikovanje modela nacionalnih sistema bezbjednosti ne samo u skladu sa sopstvenim državnim i nacionalnim interesima nego i u skladu sa regionalnim, međunarodnim i globalnim nivoom bezbjednosti. U naučno-stručnoj literaturi u post-jugoslovenskom prostoru, odnosno regionu Zapadnog Balkana i šire, nedovoljno je radova iz oblasti bezbjednosnih studija koje problematiku evroatlantskih bezbjednosnih integracija sa stanovišta bezbjednosne politike određene države, tretiraju cjelovito i sistematski. Ova monografija autora I. Mašulovića, A.Savića i D.Črncića „EUROATLANTSKE INTEGRACIJE SISTEMA BEZBJEDNOSTI,“ je pokušaj da se taj nedostatak bar djelimično ublaži. Ona je nastala, najprije, kao rezultat dugogodišnjeg istraživanja Sjevernoatlantske alijanse (NATO-a) i bezbjednosne i odbrambene politike Evropske unije, kao i nacionalnih Sistema bezbjednosti, o čemu su autori već prezentirali stručnoj javnosti značajan broj radova.

Imajući u vidu da su odnosi ova dva pola evroatlantskih integracija u oblasti bezbjednosti i odbrane veoma kompleksni i osjetljivi, naročito u slučajevima usklađivanja zajedničke spoljne i bezbjednosne politike, bilo je neophodno istražiti bezbjednosne politike nacionalnih država ovog regiona. Odnosno, studije slučaja pojedinih država kroz genezu, stanje i domete njihovih evroatlantskih bezbjednosnih integracija u okviru svojih nacionalnih sistema bezbjednosti. Slobodnim izborom država – reprezentata iz regiona autori su se opredijelili za grupu država koje imaju različita iskustva: Republika Slovenija i Republika Hrvatska su članice Evropske unije i NATO alijanse, Crna Gora je pred ulaskom u NATO i u procesu pregovaranja sa EU, dok je Republika Srbija na putu ka EU ali ne i u NATO. Komparativna analiza i deskripcija izabranih bezbjednosnih sistema ove četiri države, koje su do prije četvrt vijeka bile dio jedne zajedničke države, zasnovana je na aktualnoj i relevant-

noj empirijskoj građi kojoj su i sami autori i kao prakticari i teoretičari, svako u svojim sredinama i u određenoj mjeri, utisnuli lični pečat.

Posebna pažnja u ovom radu posvećena je teorijskom pristupu evroatlantskim bezbjednosnim integracijama, kao izvornom pristupu deskripciji i komparaciji aktualnih bezbjednosnih struktura i obavještajno-bezbjednosne arhitekture NATO alijanse i Evropske unije. Regionalni bezbjednosni aspekt može uticati na djelovanje regionalnih bezbjednosnih sistema na polju zaštite vitalnih državnih i nacionalnih interesa, koordiniranog suprostavljavanja savremenim oblicima ugrožavanja, kao i sprečavanja mogućih izazova i prijetnji na savremenim osnovama. Ako je saradnja temelj svakog zajedničkog suočavanja sa bezbjednosnim prijetnjama i rizicima, onda sa pozicija malih regionalnih sistema raste značaj EU i NATO integracija kao strateškog bezbjednosnog okvira.

Takođe, ovakvim metodološkim pristupom autori su bili svjesni teškoća u obradi tako složene i aktualne problematike kao što je oblast bezbjednosti. Ova publikacija, uz sva zapažanja, sugestije i kritike koje budu stizale od čitalaca, biće od velike pomoći u njenoj, eventualnoj, kasnijoj doradi. Ova monografija je prvenstveno u pedagoškom procesu namijenjena studentima starijih godina dodiplomskog studija i postdiplomskim studentima u državama odakle potiču i autori, u regionu Zapadnog Balkana pa i šire. Takođe, ona može poslužiti i kao odgovarajuća osnova studentima bezbjednosnih, vojnih i odbrambenih studija na Policijskim akademijama, Vojnim školama, štabnim kursovima, obavještajnim kursovima na usaglašenim i komplementarnim predmetima, kao i pomoć nadležnim institucijama i u sferi javnih usluga, državnim organima, policije, vojske i građanima, kao i međunarodnoj zajednici i javnosti stranih zemalja da prošire i prodube postojeći fond znanja. Posmatrano sa naučnog stanovišta, pored značajnog i zajedničkog doprinosa istaknutih recezenata, Prof. dr Evelyn N. Farkas, Prof. dr Radovana Vukadinovića i Prof. dr Andreja Anžiča, treba istaći da je od posebnog značaja i to što će nova saznanja koja se odnose na predmet istraživanja omogućiti dalje kontinuirano istraživanje ove problematike, imajući u vidu dinamiku međunarodnih i nacionalnih kretanja i njihov uticaj na položaj i ulogu države u borbi protiv raznih oblika ugrožavanja savremene države, rizika i prijetnji uopšte.

AUTORI, PG.2016g.

